

—: થાથા ધારણ માટે —

“મુંબઈ ઈલાકાની ભૂગેળ” ની

પ્રશ્નોત્તરમાળા કિંમત રૂ. ૦-૨-૦.

થાથા ધારણનો

“મગણિત શિક્ષક”

આર આના.

× × × × ×

થાથી સ્પિડીના

“હિસ્ટરી શિક્ષક”

આર આના.

× × × × ×

સ્નાનની મા.

મકાળની —

પ્રશ્નોત્તરમાળા

રૂ. આના.

સ્વ. જગનલાલ માનીલાલ શાહ.

પ્રમિત, તા - ઈશ્વરલાલ મગનલાલ શાહ.

નાલમે - મુરત.

ના હતિદાસની વાર્તાઓ ગ્રંથિક પ્રશ્નોત્તરમાળા છ આના

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમિક ૧૫૭૮૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ મુંબઈ ઈલાહની ભુગોળ
પ્રજ્ઞોત્તરમાળા

વિપવ મે ૩૨૪ : ૮૪૩ : ૨ : ૨૩૬૪

—: અધ્યાપિ બહાર ન પડેલી એવી :—
મુખર્ધ ઇલાકાની (ચોથા ધોરણની) બુગોળની

પ્રશ્નોત્તરમાળા

રચનાર:—સ્વ. છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“મુખગણિત શિક્ષક” “બુગોળ શિક્ષક”

“પ્રશ્નોત્તરમાળા” રૂગેરેના કર્તા.

રચનાસ્થું ઠેકાણું—શાહપોર—સુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા:—ધર્મચરણ મગનલાલ શાહ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર—સુરત.

આ પુસ્તક સને ૧૯૬૭ના રેખના એક્ટ મુજબ રજીસ્ટર કરાવ્યું છે.

મુદ્રક:—ગોવિન્દજી ડાહ્યાભાઈ નાયક.

મુદ્રણાલય:—શ્રી “અનાવિલ વાન્ક” પ્રી. પ્રેસ,
બરાનપુરી ભાગળ, મોજવાળી પોળા સુરત.
આવૃત્તિ આઠમી.

કર્તાએ સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

સંવત ૧૯૮૭]

[સને ૧૯૩૧.

કિંમત રૂા. ૦-૪-૦ (પોસ્ટેજ બુદ્ધ.)

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ
ગ્રંથાલય
અમદાવાદ

૧૫૫૭૬૨

ગુજરાતી કોમ્પીયાર્ટર
અમદાવાદ
જાન મુખ્ય ધિક્કારની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા માટે

❀ અભિપ્રાય. ❀

શ. રા. છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-મુરત.
સલામ દીગર-“આપની ખતાવેલી ચાથા ધોરણની ભૂગોળની “પ્રશ્નોત્તરમાળા” મેં પહેલેથી છેવટ મુધી વાંચી. અહીંની સ્કૂલમાં ધોરણ ચાથામાં ભૂગોળની પરીક્ષા હંમેશાં લખાણથી થાય છે, માટે અહીંના શિક્ષકોને ભૂગોળના પુસ્તક ઉપરથી પ્રશ્નોત્તર લખાવવા પડતા તે મહેનત આપના પુસ્તકથી ઘણી ઓછી થઈ છે, પ્રશ્નો પણ આપે નવા ધોરણમાં મંજૂર થયા પ્રમાણે ભૂગોળમાંથી ચુંટી ઉત્તમ પ્રકારે ગોઠવ્યા છે, જેથી વિદ્યાર્થીઓને એકવાર વાંચી જવાથી સહજ યાદ રહી જાય છે, તે મારા જાતિ અનુભવથી જાણવામાં આવ્યું છે. આવા પ્રશ્નોત્તરમાં બાળકને પણ રસ પડે છે, અને શિક્ષકની મહેનત વૃથા જતી નથી. આવું ઉત્તમ પુસ્તક બહાર પાડવા માટે આપને કન્યવાદ આપું છું, અને આપના પ્રયાસને સારું ઉત્તેજન મળે એમ ઇચ્છું છું.” એજ.

લી૦

તા. ૯-૧૨-૧૯૧૯.
માંગરોળ (કાઠિયાવાડ)

} ભગવાન દેવજી પંડ્યા.
તાલુકા સ્કૂલ માસ્તર.

સુમધ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળામાં શું શું છે ?

ઇલાકા; સ્વરૂપ; ઇલાકાનું નામ પાડવાનું કારણ; સીમા; વિસ્તાર; કુદરતી ભાગો તથા તે પડવાનાં કારણ; રાજકીય ભાગો; કુદરતી રચના; પર્વતો; ઘાટ; હવાખાવાનાં ઠેકાણાં; નદીઓ; નદીઓનાં મૂળ, મુખ, તથા તે પર આવેલાં ગામો; પવિત્ર નદીઓ; નદીઓનાં સંગમ; જુદી જુદી દિશામાં વહેનારી નદીઓનાં નામ; ધોધ; રણ; અખાત; બંદરો; આબોહવા; વરસાદ, તાપ, ઠાઠ. ક્યાં ક્યાં વધારે પડે છે તે તથા તેનાં કારણ; જૂતળ રચના ને હવા તેની લોકો પર તથા પાક પર થતી અસર; ઉત્તર વિભાગ ને મધ્યમ વિભાગનો મુકાબલો; ઉત્તર વિભાગ ને દક્ષિણ વિભાગનો મુકાબલો; થાણા તથા કાલાબા જિલ્લાનો મુકાબલો; જંગલો તથા તેમાં થતી પેદાશ, જનાવરો; વસ્તી તથા જાતો; ધર્મો; ભાષા; મુખ્ય ધંધા, તથા હુન્નરો; ખેતીજ પેદાશ તથા તે નીકળવાનાં સ્થળો; ખેતીની પેદાશ તથા તે થવાનાં સ્થળ, કપાસ, તમાકુ, મકાઈ, ઘઉં, ડાંગર, તેલીબીયાં વગેરે ક્યાં થાય છે તે; નહેરો; હુન્નર માટે વખણાયેલાં સ્થળો; રેલ્વે તથા તેના પરના મુખ્ય સ્ટેશનો; પાકી સડકના રસ્તા; નિકાસ; આયાત; બેટો; દ્વીપકલ્પ; બૂશિર; સરોવર; જાત્રાનાં ઠેકાણાં; ઊના પાણીના કુંડ; દીવાદાંડી; લશ્કરની ડાવણી; ઐતિહાસિક સ્થળો; ખાસ જોવા લાયક જગ્યાઓ, રેનાં વેપારનાં મથકો; રજપુત રાજ્યો, મુસલમાની રાજ્ય, પોર્ટુગીઝનાં રાજ્ય, બીલ અને કોળી રાજ્યો ક્યાં ક્યાં છે તે; ઇલાકાનો રાજવહીવટ; દેશી રાજ્યોનો રાજવહીવટ; પોલિટિકલ એજન્ટનાં કામો; ઉત્તર વિભાગ, કચ્છપ્રાંત, સિંધ વિભાગ, મુમ્બઇપ્રેટ, મધ્ય વિભાગ તથા દક્ષિણ વિભાગની સંપૂર્ણ ભૂગોળના પ્રશ્નોત્તર, પરીક્ષામાં આવેલા પ્રશ્નો. કિંમત ચાર આના.

મહેરબાન કાઠિઆવાડના એજન્ટ દુધ ગવર્નર સાહેબ બહાદુરે
નં. B. A. P. ૬૫ તા. ૧૪-૧૨-૧૯૧૯થી,

❀ મુંબઈ ઈલાકાની ભૂગોળની ❀

પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના.

કાઠિઆવાડ એજન્સિની તમામ પ્રાયમરી સ્કૂલોમાં
ઈનામ અને લાયબ્રેરી તરીકે મંજૂર કરી છે.

હિંદુસ્તાનની સામાન્ય ભૂગોળની ટૂંક

❀ પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના.

ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના.

ચોથા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” ચાર આના.

ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તારૂપી
રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા છ આના.

કર્તા:-સ્વ. છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.

સ્વ. છગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત.

મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની

(ચોથા ધોરણની ભૂગોળની) પ્ર^મનોત્તરમાળા.

મ. ૧) ઇલાકો એટલે શું ?

જ. ૧) ધણા પ્રાંતો મળીને થએલો ગવર્નરના નામનો મુકદ્દ.

સ. ૨) અ. મુંબઈ ઇલાકો ક્યાં આવ્યો ? વ. એનો આકાર કેવો છે ?

જ. ૨) અ. હિંદુસ્તાનના પશ્ચિમ કિનારાપર અરબી સમુદ્રને કોઈ.

વ. લાંબો, સાંકડો પટી જેવો છે.

સ. ૩) મુંબઈ ઇલાકો નામ શા પરથી પડ્યું ?

જ. ૩) રાજધાનીનું શહેર મુંબઈ છે, તે પરથી મુંબઈ ઇલાકો નામ પડ્યું.

સ. ૪) મુંબઈ ઇલાકાની સીમા લખો.

જ. ૪) ઉત્તરે-અબુચિસ્તાન ને પાંચમ; પૂર્વે-રણપુતસ્તાન ને મધ્યહિંદ એન્જનિસનાં દેશીરાજ્યો, મધ્યપ્રાંતો અને નિઝામનું રાજ્ય; દક્ષિણે-મદ્રાસ ઇલાકો ને મલેસુર; પાશ્ચિમે-અરબી સમુદ્ર ને હાલા પર્વત.

સ. ૫) મુંબઈ ઇલાકાનો વિસ્તાર કેટલો છે ?

જ. ૫) ક્ષેત્રફળ ૧,૯૬,૮૩૨ ચોરસ માઈલ છે. લાંબાઈ એક હજાર માઈલ અને સરાસરી પહોળાઈ ૧૯૦ માઈલ છે.

૬] બાળવર્ગ માટે બાળવર્ગની નોટ બે આના.

સ. ૬) બાલસા મુલકનું, દેશી રાજ્યોનું અને ગાયકવાડના રાજ્યનું ક્ષેત્રફળ કહો.

જ. ૬) અંગ્રેજ સરકારના મુલકનું ૧,૨૨,૯૮૪ ચોરસ માઈલ, દેશી રાજ્યોનું ૬૫,૭૬૧ ચોરસ માઈલ અને ગાયકવાડી રાજ્યનું ૯૦૮૭ ચોરસ માઈલ.

સ. ૭) કુદરતી વિભાગ શા ઉપરથી પાડી શકાય ?

જ. ૭) (૧) ભાષા પરથી (૨) લોકના રિવાજ પરથી. (૩) દેશની રચના પરથી.

સ. ૮) મુંબઈ હવાકાના કુદરતી ભાગ કેટલા છે ? અને તે કયા કયા ?

જ. ૮) પાંચ (૧) ગુજરાત (૨) કચ્છ (૩) સિંધ (૪) મહારાષ્ટ્ર (૫) કાનડા.

સ. ૯) હવાકાના રાજ્યીય વિભાગ, તેના અધિકારી, અને રાજધાની લખો.

જ. ૯) ભાગનું નામ અધિકારી. રાજધાની.

(૧) ઉત્તર વિભાગ	કમિશ્નર	અમદાવાદ
(૨) મધ્ય વિભાગ	કમિશ્નર	પુના
(૩) દક્ષિણ વિભાગ	કમિશ્નર	બેલગામ
(૪) સિંધ વિભાગ	કમિશ્નર	કરાંચી
(૫) મુંબઈ બેટ	કમિશ્નર	મુંબઈ

સ. ૧૦) મુંબઈ હવાકાના ઉપરી અધિકારી કોણ છે અને તેમનું નામ શું છે ? આખા વર્ષમાં તેઓ ક્યાં ક્યાં મુકામ રાખે છે ?

જ. ૧૦) ગવર્નર સાહેબ.

સર ફ્રિડ્રિક સાઈક્સ.

શિઆળામાં મુંબઈ, ઉનાળામાં મહાબળેશ્વર, ચોમાસામાં પુના.
સ. ૧૧) ઇલાકાની કુદરતી રચના વિભાગવાર કહે.

જ. ૧૧) ઉત્તર વિભાગ—ચગાનો સપાટ પ્રદેશ છે, અને એના પૂર્વ ભાગમાં કુંગરો છે. મધ્ય વિભાગ—ઉચ્ચ પ્રદેશ છે. અને એમાં પુષ્કળ કાળી જમીન તથા ઘણા કુંગરો છે. દક્ષિણ વિભાગ—કૃષ્ણા નદીની દક્ષિણે નીચો પ્રદેશ છે. અને પશ્ચિમ તરફના કોલાબા અને રત્નગિરિ જિલ્લા દરીઆ કાંઠા પર અરબી સમુદ્ર ને સહ્યાદ્રિની વચ્ચે આવેલા છે. સિંધ વિભાગ—રણનો પ્રદેશ છે, અને તેમાં રેતીના કુંગરા છે. એનો પશ્ચિમ ભાગ ઉંચો છે.

સ. ૧૨) ઇલાકાના પર્વતો પ્રાંતવાર ગણાવો.

જ. ૧૨) સિંધ—પળ હાલા. કચ્છ—ઉત્તરધાર, મધ્યધાર ને ચાડવા. ગુજરાત—પૂર્વમાં રાજપીપળા, પાવાગઢ અને આરાસુર, ઇશાનમાં આબુ ને શિરોહીના કુંગર, કાઠિઆવાડના મધ્ય ભાગમાં ચોટીલા, શેત્રુંજે, ગીર, ગીરનાર ને જડે. મહારાષ્ટ્ર (દખણમાં) સહ્યાદ્રિ, સાતપુડા, ચાંદવડ સાતમાળા અથવા અજિંટા. કોંકણમાં—સહ્યાદ્રિ. કાનડા—(દક્ષિણ મહારાષ્ટ્ર અને ઉત્તર કાનડામાં) સહ્યાદ્રિ.

સ. ૧૩) મધ્ય વિભાગમાં જવા માટે સહ્યાદ્રિમાં કયા ધાટ છે ?

જ. ૧૩) (૧) પ્યેરઘાટ એ પુના તરફ જવાનો. (૨) અળઘાટ એ નાશિક તરફ જવાનો.

સ. ૧૪) કોંકણના જિલ્લા ગણાવો.

૮] બાળવર્ગનો “મુખગણિત શિક્ષક” દાઢ આનો.

જ. ૧૪) ઉત્તર વિભાગમાં થાણા જિલ્લો, દક્ષિણ વિભાગમાંના કોલાબા ને રતનાગિરિ જિલ્લા.

સ. ૧૫) ઇલાકાના વિભાગવાર હવાખાવાનાં સ્થળ ગણાવો.

જ. ૧૫) ઉત્તર વિભાગ-આબુ, હુમસ, હજીરો ને તીથલ કાઠિયાવાડમાં બાલાયડી, ગોપનાથ ને વેરાવળ. મધ્ય વિભાગ-દેવલાલી, લોણાવાલા (લાનોલી), મહાબળેશ્વર, પંચગતી ને ખંડાળા, દક્ષિણ વિભાગ-કોલાબા જિલ્લામાં માથેરાન.

સ. ૧૬) પ્રાંતવાર ઇલાકાની નદીઓ લખો.

જ. ૧૬) ગુજરાતમાં—નર્મદા, તાપી, મહી, સાગરમતી, બનારસ, સરસ્વતી, હાદર, વિશ્વામિત્રી, વાત્રક, અને કાઠિયાવાડમાં હાદર ને શેત્રુંજી, કચ્છમાં—નાગમતી, રૂમાતી ને ખારી. સિંધમાં—સિંધુ. મધ્ય વિભાગમાં—મહારાષ્ટ્રમાં તાપી, ગોદાવરી, કૃષ્ણા, ભીમા, સીના, નીરા, મુળામુકા, ગીરણા, પાંજરા, વારણા, કોકણમાં—અંબા ને સાવિત્રી, દક્ષિણ વિભાગમાં—દક્ષિણ મહારાષ્ટ્રમાં ભીમા, કૃષ્ણા, દ્રોણ, ઘટપ્રભા, પંચગંગા, તુંગભદ્રા, વર્ધા ને વારણા; કાનડામાં—શીરાવતી.

સ. ૧૭) ઇલાકાની મુખ્ય નદીઓ ગણાવો.

જ. ૧૭) સિંધુ, નર્મદા, તાપી, ગોદાવરી, કૃષ્ણા; સાગરમતી, મહી.

સ. ૧૮) એ સિવાય બીજી નાની નદીઓ ગણાવો.

જ. ૧૮) બનાસ, સરસ્વતી, હાદર, મચ્છુ, શેત્રુંજી, ભીમા, નીરા, સીના, મુળામુકા, પાંજરા.

સ. ૧૯) ઉપરની બધી નદીઓ ક્યાંથી નીકળે છે, કોને મળે છે અને તેના પર મુખ્ય ગામો ક્યાં છે તે લખો.

પહેલા ધોરણ માટે પહેલીના અર્થ અઢી આના [૯

જ. ૧૯)

નદીનું નામ	મૂળ	મુખ	નદી ઉપરનાં ગામો
સિંધુ	હિમાલય પર્વત	અરબી સમુદ્ર	સકર, બકર, રોહરી, હૈદરાબાદ, મિયાની, કોટ્ટી, શાહપંદર, કરાંચી.
નર્મદા	અમરકંટકનો ડુંગર	ખંભાતનો અખાત	કરનાળી, ચાંદોદ, શિનોર, શુક્લતીર્થ, ભાડભૂત, તવરા, ભરૂચ.
તાપી	સાતપુડ	અરબી સમુદ્ર	ભુસાવળ, માંડવી, બહુધાન સુરત, રાંદેર.
ગોદાવરીx	સહ્યાદ્રિ	બંગાળી ઉપસાગર	નાશિક, ત્ર્યંબક
કૃષ્ણા	સહ્યાદ્રિ	બંગાળી ઉપસાગર	સાંગલી મીરજ, કુરંદવાડ જમખંડી.
સાબરમતી	અરવલીનો ડુંગર	ખંભાતનો અખાત	સાદરા પેથાપુર, અમદાવાદ.
મહી	માળવાનો ડુંગર	ખંભાતનો અખાત	પાલી લુણાવાડા, ખંભાત.
અનાસ	શિરોહીના ,,	કચ્છનું રણ	ડીસા, રાધણપુર, દાંતા.
સરસ્વતી	શિરોહીના ,,	કચ્છનું રણ	સિદ્ધપુર, પાટણ.

xગોદાવરી સહ્યાદ્રિ પર્વતમાંથી નીકળી બંગાળી ઉપસાગરને મળે છે.

એને કાંઠે નાશિક અને ત્ર્યંબક આ મુજબ દરેક નદી માટે બોલવું.

૧૦] પહેલી ચાપડીના "ડિક્ટેશન શિક્ષક" આવી આના.

ભાદર	મહાવનના કુંગર	અરબી સમુદ્ર	જસદણ, જેતપુર, ધોરાજી, નવીખંદર.
મચ્છુ	ચોટીલાના કુંગર	કચ્છનું રણ	વાંકાનેર, મોરબી, માળીઆ.
શેત્રુંજી	ગીર પર્વત	ખંભાતનો અખાત	ધારી, પાલિતાણા, તળાગ.
બીમા	સહ્યાદ્રિ પર્વત	કૃષ્ણા	પંઢરપુર.
તુંગભદ્રા	સહ્યાદ્રિ પર્વત	કૃષ્ણા	હરિહર, શીરહટ્ટી.
નીરા	સહ્યાદ્રિ પર્વત	બીમા	બોર, ફલટણ.
સીના	સહ્યાદ્રિ પર્વત	બીમા	અહમદનગર.
મુળામુઠા	સહ્યાદ્રિ પર્વત	બીમા	પુના.
પાંજરા	સહ્યાદ્રિ પર્વત	તાપી	ધુળીઆ.

સ. ૨૦) ઇલાકામાંની પવિત્ર નદીઓ ગણાવો.

જ. ૨૦) સરસ્વતી, નર્મદા, તાપી, ગોદાવરી.

સ. ૨૧) સહ્યાદ્રિ, (પશ્ચિમ ધાટ)માંથી કઈ કઈ નદીઓ નીકળે છે ?

જ. ૨૧) ગોદાવરી, કૃષ્ણા, બીમા, તુંગભદ્રા, નીરા, સીના, મુળામુઠા,
પાંજરા, ગીરણા, વારણા, ડ્રોણ, ઘટપ્રભા, મલપ્રભા, પંચ-
ગંગા, શિરાવતી.

સ. ૨૨) કચ્છના રણને કઈ કઈ નદી મળે છે ?

જ. ૨૨) ખનાસ. સરસ્વતી, મચ્છુ, આજી, ખારી.

સ. ૨૩) અરબી સમુદ્રને, ખંભાતના અખાત અને ખંગાળી, ઉપ-
સાગરને કઈ કઈ નદી મળે છે ?

પહેલા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” પોશ્યાએ આના. ૧૧

જ. ૨૩) અરબી સમુદ્રને—સિંધુ, ભાદર, તાપી, શિરાવતી.

ખંભાતના અખાતને—સાબરમતી, મહી, ઢાઢર, નર્મદા, શેત્રુંજી.

ખંગાળી ઉપસાગરને—ગોદાવરી, કૃષ્ણા.

સ. ૨૪) કૃષ્ણા, તાપી, ભીમા, અને તુંગભદ્રાને કઈ કઈ નદી મળે છે ?

જ. ૨૪) કૃષ્ણાને—ભીમા, પંચગંગા, વારણા, તુંગભદ્રા.

તાપીને—પૂર્ણા, પાંજરા, ગીરણા.

ભીમાને—સીના, નીરા, મુળામુઠા.

તુંગભદ્રાને—ઘટપ્રભા, મલપ્રભા.

સ. ૨૫) ઉત્તરમાંથી દક્ષિણમાં જનારી નદીનાં નામ લખો.

જ. ૨૫) સિંધુ, સાબરમતી મહી, નાગમતી, રૂકમાવતી.

સ. ૨૬) દક્ષિણમાંથી ઉત્તરમાં વહેનારી નદી ગણાવો.

જ. ૨૬) મચ્છુ, આહ, ખાઈ પાંજરા, ગીરણા.

સ. ૨૭) પૂર્વમાંથી પશ્ચિમમાં કઈ કઈ નદી જાય છે ?

જ. ૨૭) નર્મદા, તાપી, ભાદર, શિરાવતી.

સ. ૨૮) પશ્ચિમમાંથી પૂર્વમાં કઈ કઈ નદી જાય છે ?

જ. ૨૮) શેત્રુંજી, ગોદાવરી, કૃષ્ણા, ભીમા, તુંગભદ્રા, ડોણ, સીના, નીરા, મુળામુઠા, ઘટપ્રભા, મલપ્રભા.

સ. ૨૯) ઈલાકામાં આવેલા ધોધ ગણાવો.

જ. ૨૯) (૧) નર્મદા નદીનો સુરપાણનો. (૨) શિરાવતી નદીનો ગેરસપ્પાનો. (૩) ગોકાક પાસે ઘટપ્રભા નદીનો.

સ. ૩૦) નદીના વહેણ પરથી શું સમજાય ? જ. ઉચ્ચાણ નિચાણ.

સ. ૩૧) અ. ઈલાકામાં રણ ક્યાં ક્યાં છે ? જ. રણ એટલે શું ?

૧૨] બીજા ધોરણ માટે બીજીના અર્થ ચાર આના.

જ. ૩૧) અ. (૧) કચ્છની ઉત્તરે તથા પૂર્વે. (૨) સિંધમાં થરપારકરતું.

બ. ઝાડપાન કે પાણી ન મળે એવું રેતીનું મેદાન.

સ. ૩૨) અખાત એટલે શું? મુંબઈ ઇલાકાના અખાત ગણાવો.

જ. ૩૨) સમુદ્રનો ફાંટો લાંબો વધીને જમીનમાં ગએસો હોય તે.

(૧) કચ્છનો અખાત (૨) ખંભાતનો અખાત.

સ. ૩૩) ઇલાકામાં આવેલાં બંદરો અનુક્રમે ગણાવો.

જ. ૩૩) કરાંચી, લખપત, જાંબી, માંડવી, મુદ્રા, તુણા, નવાનગર, દ્વારકા, પોરબંદર, નવીબંદર, માંગરોળ, વેરાવળ, દીવ, બકરાબાદ, ઘોઘા, ભાવનગર, ધોળેરા, ખંભાત, ટંકા-રીઆ, ભરૂચ, સુરત, વલસાડ, દમણ, હાણુ, માહીમ, વસઈ, મુંબઈ, અલીબાગ, રતનાગિરિ, માલવેણ, વેંગુસા, ગોવા, કારવાર, કુમટો, હોનાવર, (મુંબઈ, કરાંચી, કારવાડ, માંડવી એ મોટાં બંદર છે.)

સ. ૩૪) ઇલાકાના દરેક ભાગના હવાપાણી લખો.

જ. ૩૪) સિંધ—રણ હોવાથી અને કોઈ પહાડ ન હોવાથી વરસાદ ઘણોજ ઓછો એટલે ૨ થી ૧૦ ઇંચ પડે છે. રેતાળ જમીનને લીધે અને વનસ્પતિ ઝાંઝી ન હોવાથી તાપ વધારે પડે છે. આખા ઇલાકામાં જેકોખાખાદમાં સાથી વધારે તાપ પડે છે. ગુજરાત-સિંધ કરતાં વરસાદ વધારે ને તાપ ઓછો પડે છે, ગુજરાતના ઉત્તર ભાગમાં દરીઓ ન હોવાને લીધે તેમજ રણના જેવી જમીન હોવાથી તાપ વધારે ને વરસાદ ઓછો પડે છે, અને હવા સુકી છે. અધ્ય વિભાગ-પૂર્વ તરફ વરસાદ ઓછો પડે છે એથી હવા

બીજી ચોપડીના 'ડિક્ટેશન શિક્ષક' ત્રણ આના. [૧૩]

કોરી છે. પશ્ચિમ તરફ વરસાદ વધુ છે. આખા ઇલાકામાં મહાબળેશ્વરમાં સૌથી વધુ વરસાદ પડે છે. પીપલનેરમાં વરસાદ વધુ પડે છે.

દક્ષિણ વિભાગ-કાલાખા ને રત્નાગિરિ દરીઆ કિનારે તથા સહ્યાદ્રિની પાસે આવેલા હોવાથી વરસાદ વધારે પડે છે. કાનઘા દરીઆ કિનારે હોવાથી ત્યાં પણ વરસાદ વધારે પડે છે.

મુંબઈએ-દરીઆ પાસે હોવાથી વરસાદ વધારે ને ટાઢ ઓછાં પડે છે.

કચ્છ-ઉત્તર ભાગમાં રણ આવવાથી વરસાદ બીલકુલ પડતો નથી ને તાપ વધારે પડે છે. મધ્યભાગમાં ડુંગર હોવાને લીધે અને દક્ષિણ ભાગમાં દરીઆ હોવાને લીધે થોડો થોડો વરસાદ પડે છે, અને અને મધ્ય તથા દક્ષિણ ભાગમાં તાપ બહુ પડતો નથી.

સ. ૩૫) વધારે વરસાદ ક્યાં પડે ?

જ. ૩૫) (૧) દરીઆ કિનારે (૨) જ્યાં પુષ્કળ જંગલો હોય ત્યાં.
(૩) પર્વત આગળ.

સ. ૩૬) રણ હોય ને હવા સુકી હોય ત્યાંનાં હવાપાણી કેવાં હોય ?

જ. ૩૬) ટાઢ તથા તાપ વધારે અને વરસાદ ઓછો, કારણ કે રેતી એકદમ તપે છે, અને એકદમ ઠંડી પડે છે.

સ. ૩૭) મુંબઈ ઇલાકાની ભૂતળ રચના અને હવાની લોકો પર શી અસર થએલી છે ?

જ. ૩૭) (૧) ગુજરાતના દક્ષિણ ભાગમાં તાપ અને ટાઢ માફકસર પડે છે, અને જમીન ફળદ્રુપ છે, તેથી લોકો મધ્ય કદના, ચાલાક અને મોજલા છે. (૨) દરીઆ કાંઠાના લોક સાહસિક ને મહેનતુ છે (૩) ઉત્તર ગુજરાત, અને સિંધમાં ટાઢ ને

૧૪] બીજા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” બે આના

તાપ વધારે ને હવા સુકી છે, તેથી લોકો કદાવર ને મજાનુત છે. (૪) પશ્ચિમ ધાટમાં વરસાદ વધારે પડે છે, ને જમીન ભેજવાળી તથા કાંકરીવાળી છે, તેથી લોકો ઠીંગણા, ઉઘોગી. ને કસરીઆ છે. (૫) કાઠિઆવાડ પહાડી મુલક છે તેથી ત્યાંના લોકો જખરા ઉઘોગી ને કસરીઆ છે.

સ. ૩૮) મુખ્ય ઇલાકાની ભૂતળ રચના અને હવાની પાક પર શું અસર થએલી છે ?

જ. ૩૮) (૧) જ્યાં જ્યાં વરસાદ પડે છે, ને જમીન ભેજવાળી છે ત્યાં ત્યાં ડાંગર થાય છે. (૨) કાળી જમીનમાં ઘઉં ને કપાસ થાય છે. (૩) વરસાદ ઓછો પડે છે ત્યાંની હવા સુકી ને ગરમ છે તેથી ત્યાં, કેળાં કેરી નારંગી, દ્રાક્ષ, દાઝમ, અંજીર, શેતુર, નરમુચ વગેરે લીંટો મેવો થાય છે.

સ. ૩૯) ઉત્તર વિભાગ ને મધ્ય વિભાગનો મુકાબલો કરો.

જ. ૩૯) ઉત્તર વિભાગ.

મધ્ય વિભાગ.

(૧) એક ગણો.

પોણા ત્રણ ગણો

(૨) સપાટ નીચો પ્રદેશ

ડુંગરાવાળો ઉચ્ચ પ્રદેશ

(૩) પશ્ચિમે અરબી સમુદ્ર

પશ્ચિમે સહ્યાદ્રિ પર્વત

(૪) હવા ભેજવાળી

હવા ઠારી

(૫) ક્ષણદુપ

ઓછો ક્ષણદુપ

(૬) ગુજરાતી ભાષા

મરાઠી ભાષા

(૭) પૂર્વ તરફ તાપ ઓછો ને વરસાદ વધારે

પૂર્વ તરફ તાપ વધારે ને વરસાદ ઓછો

સ. ૪૦) ઉત્તર વિભાગ ને દક્ષિણ વિભાગનો મુકાબલો કરો.

જ. ૪૦) ઉત્તર વિભાગ.

- (૧) એક ગણો
- (૨) સપાટ નીચો પ્રદેશ
- (૩) ધણી ખરી નદી પૂર્વ-
માંથી પશ્ચિમમાં વહે છે
- (૪) ગુજરાતી ભાષા
- (૫) પૂર્વભાગમાં વરસાદ ધણો
- (૬) હવા ભેજવાળી

દક્ષિણ વિભાગ.

- અમણો
- ઉચ્ચ પ્રદેશ
- ધણી ખરી નદી પશ્ચિમમાંથી
પૂર્વમાં વહે છે.
- મરાઠી ને કાનડી ભાષા
- પશ્ચિમના જિલ્લામાં વરસાદ ધણો
- પૂર્વ ભાગની હવા ઠોરો અને
પશ્ચિમ ભાગની ભેજવાળી

સ. ૪૧) થાણા જિલ્લો ને કોલામાં જિલ્લાનો મુકાબલો કરો.

જ. ૪૧) (૧) બંને દરીઆ કિનારે આવેલા છે. (૨) બંનેમાં વરસાદ
બહુ પડે છે. (૩) બંને પહાડી છે. (૪) બંનેના કિનારા પર
ઘણી ખાડીઓ છે. (૫) બંનેમાં મુખ્ય પાક ડાંગરનો છે.
(૬) બંનેમાં કિનારાથી સહ્યાદ્રિ તરફ જમ્યે તેમ વરસાદ
વધારે છે.

સ. ૪૨) ઇલાકામાં જંગલો ક્યાં ક્યાં છે ને ક્યાં ક્યાં ઝાડો થાય છે ?

જ. ૪૨) સિંધના જંગલમાં આવળા, ગીરનાર, પંચમહાલ તથા
પૂર્વ તરફના જંગલમાં મહુડા, સીસમ, રાયણુ, સાગ
ને વાંસ; સહ્યાદ્રિના જંગલમાં સાગ, સીસમ, ખેર ને ને
વાંસ. કાનડાના જંગલમાં સુખડના ઝાડ થાય છે.

સ. ૪૩) ઇલાકામાં ક્યાં ક્યાં જનાવરો થાય છે ?

જ. ૪૩) સિંધમાં ઉટ ને ગધેડાં; ગીરનારના જંગલમાં સિંહ; (આખા
હિંદુસ્તાનમાં સિંહ અહીંજ થાય છે.) ડુંગરો પર ને જંગ-

લોમાં વાધ, દીપડા, ચિત્તા રીંછ, સાજર કુક્કર ને હરણુ;
કાઠિઆવાડના ને કચ્છના ઘોડા; ગીરની ભેંસો ને કડીના
બળદ વખણાય છે.

સ. ૪૪) મુંબઈ ઇલાકામાં કુલ વસ્તી કેટલી ? દેશી રાજ્યોમાં કેટલી ?
ગાયકવાડી રાજ્યમાં કેટલી અને અંગ્રેજી મુલકમાં કેટલી તે
લખો. અને કઈ કઈ જાતની કેટ કેટલી છે તે પણ લખો.

જ. ૪૪) કુલ વસ્તી પોણા ત્રણ કરોડ માણસની છે. દેશી રાજ્યોમાં
૭૦ લાખ; ગાયકવાડી રાજ્યમાં ૨૦ લાખ અને અંગ્રેજી
રાજ્યોમાં એક કરોડ નેવું લાખ માણસની વસ્તી છે. વસ્તીનો
પોણો ભાગ હિંદુ; ૩ આની ભાગ એટલે ૪૬ લાખ મુસલ-
માન; ૭૦ હજાર પારસી; બે લાખ ખ્રિસ્તી; ૨૦ હજાર
યુરોપીયન ને બાકીના પરચુરણ જાતના છે, જંગલના
ભાગમાં બીલ, એધરા, નાયકા વગેરે અનાર્થ જાતો વસે છે.

સ. ૪૫) ઇલાકામાં કયા ધર્મ ચાલે છે અને તેના મુખ્ય પંથ
કયા કયા છે ?

જ. ૪૫) હિંદુ ધર્મ—એમાં શૈવ, વૈષ્ણવ, સ્વામીનારાયણ અને રામા-
નંદી; (૨) મુસલમાની એમાં શીઆ અને સુન્ની (૩) જૈન
એમાં શ્વેતાંજર ને દ્વિગંજર; (૪) જરથોસ્તી; (૫) ખ્રિસ્તી.

સ. ૪૬) કયા કયા ભાગમાં કઈ કઈ ભાષા બોલાય છે ?

જ. ૪૬) સિંધમાં—સિંધી ને બલુચી; કચ્છમાં—કચ્છી; ગુજરાતમાં
ગુજરાતી; મહારાષ્ટ્ર ને દક્ષિણ મહારાષ્ટ્રમાં—મરાઠી;
કાનડામાં—કાનડી. અંગ્રેજી ભાષા આખા ઇલાકામાં બોલાય
છે. મુસલમાનો ઉર્દુ ભાષા બોલે છે.

બીજા ધોરણ માટે અંકગણિતનાં મનોયત્ન પાંચ વ્યાના. [૧૭

સ. ૪૭) ઇલાકાના મુખ્ય ધંધા તથા હુન્નરો લખો.

જ. ૪૭) મુખ્ય ધંધા ખેતીનો કારીગરી કે મજૂરીનો, વેપારનો, નાકરીનો, ખલાસીનો.

હુન્નર—સુતરાઉ ને રેશમી કાપડ; મીઠું; કસબ; સોનેરી શીટ; કીનખાખ; લાકડા, ધાતુ હાથીદાંત, સુખડ ને સોના રૂપાનું કોતરકામ; તાંબા પિત્તળનાં વાસણ; કાચકામ.

સ. ૪૮) ઇલાકામાં કયા કયા ખનીજો ક્યાં ક્યાંથી નીકળે છે તે લખો.

જ. ૪૮) પથ્થર—કાઠિઆવાડ, ઇડર ને જામનગર. આરસ—કાઠિઆવાડ ને આરાસુર. લોહું—પાવાગઢ, બર્ડાના હુંગર અને ધારવાડ. અકીક—રાજપીપળા, બેલગામ અને ધારવાડના હુંગરમાંથી. સોનું, રૂપું, તાંબુ—ધારવાડ, ફટકડી-સિંધની પશ્ચિમનો પહાડ, ને કચ્છ. તાંબુ, સીસું, ગંધક-સિંધની પશ્ચિમનો પહાડ. મેંગનીઝ—પાવાગઢનો હુંગર મીઠું—ખારાધોડા, ધારાસણા, કોલાખા તથા દરીઆ કિનારે સુરોખાર-પાલણુપુર એન્જિનિસ ને કચ્છ. મોતી-કચ્છના અખાતમાં નવાનગર પાસે.

સ. ૪૯) ઇલાકાના કયા કયા ભાગમાં કઈ કઈ ખેતીનો પેદાશ થાય છે ?

જ. ૪૯) સિંધમાં—ઘઉં, બાજરી, જુવાર, ડાંગર, રૂ. ભરૂચ જિલ્લો—કપાસ. ખેડા જિલ્લો—તમાકુ, બાજરી. પંચમહાલ. જિલ્લો—મકાઈ. ભરૂચ, સુરત, ખાનદેશ, અહમદનગર ને નાશિક જિલ્લામાં—રૂ. ભરૂચ, સુરત, ખાનદેશ, અહમદનગર, નાશિક અને પુના જિલ્લા, તથા ભાલમાં ઘઉં. કોંકણપ્રાંત, સુરત જિલ્લો અને સિંધ પ્રાંતમાં ડાંગર. દરીઆ કિનારે નાજિએરી, પાન, કેળાં ને સોપારી.

૧૮] ત્રીજા ધોરણ માટે ત્રીજીના અર્થ પાંચ આના.

સ. ૫૦) કપાસ, તમાકુ, મકાઈ, ઘઉં, ડાંગર, બાજરી, જુવાર અને તેલબીયાં ક્યાં ક્યાં થાય છે ?

જ. ૫૦) કપાસ-સિંધપ્રાંત, ભરૂચ, સુરત, ખાનદેશ, અહમદનગર ને નાશિક જિલ્લામાં તમાકુ-ખેડા જિલ્લામાં. મકાઈ-પંચમહાલ જિલ્લામાં. ઘઉં-સિંધપ્રાંત, ભરૂચ, સુરત, ખાનદેશ, અહમદનગર, નાશિક ને પુના જિલ્લામાં તથા ભાલમાં, ડાંગર-સિંધ. સુરત જિલ્લો તથા કોકણમાં. બાજરી-ગોદાવરીના કિનારાપર, ખેડા અને અમદાવાદ જિલ્લામાં. જુવાર-કૃષ્ણાના કાંઠાપર, સુરત અને ભરૂચ જિલ્લામાં. તેલબીયાં-સિંધ, સાગર-મતીની ઉત્તરના ભાગમાં મધ્ય અને દક્ષિણ વિભાગમાં.

સ. ૫૧) કપાસ અને ઘઉં કેવી જમીનમાં થાય ?

જ. ૫૧) કાળી જમીનમાં.

સ. ૫૨) ડેહરા એટલે શું ? અને તેમાં કયો પાક સારો થાય છે ?

જ. ૫૨) નદીના મુખ આગળનો ત્રિકોણાકાર પ્રદેશ. ડાંગરનો.

સ. ૫૩) ડાંગરનો પાક ક્યાં ક્યાં થાય ?

જ. ૫૩) (૧) દરીઆ કિનારે. (૨) વરસાદ વધારે પડતો હોય ત્યાં.

(૩) ડેહરામાં

સ. ૫૪) છલાકામાં કાળી જમીન ક્યાં ક્યાં છે ?

જ. ૫૪) જ્યાં ઘઉં ને કપાસ થાય છે, ત્યાં કાળી જમીન છે જુઓ જવાબ ૫૦ મો.

મ. ૫૫) કર્ક કર્ક નદીમાંથી નહેરો કાઢેલી છે ?

જ. ૫૫) સિંધુ, હાથમતી ને કૃષ્ણા.

સ. ૫૬) સિંધમાં વરસાદ ઓછો પડે છે છતાં પાક સારી થતો હોય

ત્રીજી ચોપડીના “ડિક્ટેશનશિક્ષક” ત્રણ આના. [૧૯

- જ. ૫૬) (૧) સિંધુમાં ઉનાળામાં તથા ચોમાસામાં એમ બે વાર રેલ આવે છે તેથી. (૨) નહેરથી.
- સ. ૫૬ અ) કયો પ્રદેશ ફળદ્રુપ હોય અને વ. કયો પ્રદેશ ફળદ્રુપ હોતો નથી.
- જ. ૫૬ ઓ) નદીના મુખ આગળનો. વ. નદીના મૂળ આગળનો, ઢુંગરા ને પથરવાળી જમીનનો, નાની નદીઓવાળો.
- સ. ૫૭) હુન્નર માટે વખણાતાં સ્થળ ગણાવો.
- જ. ૫૭) સુતરાઉ કાપડ-મુંબઈ ને અમદાવાદ. રેશમી કાપડ-સુરત, અમદાવાદ, નાશિક, પુના. કસમ, સોનેરી ફીટ ને કીનખાખ-અમદાવાદ ને સુરત દ્વારીદાંત ને સુખડનું કોતરકામ-સુરત સોના રૂપાનું નકસીકામ-સિંધને કચ્છ. માટીકામ-પાટણ ને દેવ્રાવાદ. કાચકામ-કપડવંજ ને દક્ષિણ વિભાગ. લોઢાનો સામાન-કપડવંજ, આતરસુંઝા, કુંડલા, આમોદ, શિરોઈ ને ઓરપાડ. સાડીઓ-અહમદનગર. તાબા પત્તળનાં વાસણ-અમદાવાદ, વિસનગર, શિહોર, પુના, નાશિક.
- સ. ૫૮) ઇલાકામાં મુખ્ય રેલ્વે તથા તે પરનાં મુખ્ય સ્ટેશનો લખો.
- જ. ૫૮) (૧) બોમ્બે ખરેડા એન્ડ સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયા (બી. બી. એન્ડ સી. આઇ) રેલ્વે-એ ઉત્તર વિભાગમાં છે. મુંબઈ, સુરત, ભરૂચ, વડોદરા, આણંદ, નડિયાદ, અમદાવાદ, વીરમગામ. (૨) ગ્રેટ ઇન્ડિયન પેનિનસ્યુલા (જી. આઇ. પી) રેલ્વે-પૂર્વમાં કલકત્તા ને દક્ષિણમાં મદ્રાસ સુધી જાય છે એ મધ્ય વિભાગમાં આવેલી છે. મુંબઈ, કલ્યાણ, બૂરાવળ, મુંબઈ, કલ્યાણ, પુના, ધોડ, સોલાપુર.
- (૩) સંઘન મરાઠા (એસ. એમ.) રેલ્વે એ દક્ષિણ વિભાગમાં આવેલી છે. પુના, મીરજ, બેલગામ, ધારવાડ, ને હુબલી.

૨૦] ત્રીજા ધોરણનો “મુખગાણત શિક્ષક” અઢી આના

(૪) સિંધ પંજાબ, નોર્થ વેસ્ટર્ન અને જોધપુર રેલ્વે એ સિંધ વિભાગમાં આવેલી છે.

એ ઉપરાંત ગુજરાતમાં ૨૭ નાની નાની શાખા રેલ્વે છે.

સ. ૫૯) વઢવાણથી મુંબઈ જતાં ક્યાં ક્યાં મોટાં સ્ટેશનો તથા નદીઓ આવે ?

જ. ૫૯) સ્ટેશનો-વીરમગામ, અમદાવાદ, નડિયાદ, આણંદ, વડોદરા, ભરૂચ અંકલેશ્વર, સુરત નવસારી, વલસાડ, દમણ, દેહાણ, પાલગઢ વસાઈ, માહીમ ને મુંબઈ.

નદીઓ-સાબરમતી, મહી, નર્મદા, તાપી, પૂણી, દમણ-ગંગા ને વસાઈની ખાડી.

સ. ૬૦) મુંબઈથી કરાંચી જળમાર્ગે જતાં ક્યાં ક્યાં બંદરો આવે અને રેલ્વે જતાં ક્યાં ક્યાં સ્ટેશનો આવે તે લખો.

જ. ૬૦) જળમાર્ગે-મુંબઈ, સાઈલી, માહીમ, વસઈ, દમણ, ભાવનગર, જાફરાબાદ દીવ, વેરાવળ પોરબંદર, દ્વારકા, માંડવી ને કરાંચી બંદર.

રેલ્વે માર્ગે- મુંબઈ સુરત, વડોદરા, આણંદ અમદાવાદ, પાલણુપુર, આયુ, મારવાડજંકશન, લુણી, હંદ્રાબાદ, કે દ્રી કરાંચી સ્ટેશન.

સ. ૬૧) ઈલાકામાં આવેલી મોટી પાકી સડકતા રસ્તા ક્યાં થઈ ક્યાં જાય છે ને તે રસ્તે ક્યાં ક્યાં મોટાં ગામો આવે તે લખો.

જ. ૬૧) (૨) સુરતથી નંદરમાર-ખારડોલી, નવાપરા, નંદરમાર.

(૨) સુરતથી નાશક-વલસાડ, ધરમપુર, પેંઠ, નાશક.

(૩) અમદાવાદથી નગરપારકર-પાલણુપુર, ડીસા, થરાદ, નગરપારકર.

(૪) વડોદરેથી રતલામ-ચાંપાનેર, ગોધરા, દાહોદ, રતલામ.

સ. ૬૨) ઇલાકામાંથી પરદેશ જતી ચીજોનાં નામ લખો.

જ. ૬૨) સુતરાઉ કાપડ, રૂ, અનાજ, તેલીબીયાં, ચામડાં, હાડકાં, શણ, લાખ, ગુંદર, ગળી.

સ. ૬૩) પરદેશથી કયો કયો માલ આવે છે ?

જ. ૬૩) લોહનો સામાન, સંચાઓ, ખાંડ, સુતરાઉ રેશમી ને લિનનું કાપડ, કેરોસીન, કોલસા, કાચ, દવા, દારૂ, ફરનીચર, કાગળ, રમકડાં.

સ. ૬૪) ઇલાકામાંના મુખ્ય બેટો ગણાવો.

જ. ૬૪) મુંબઈ, ધારાપુરી, સાણી, વસઈ, પીરમ, દીવ, શંખોદ્ધાર, પેરિમ, ચોકાટ્ટા.

સ. ૬૫) (૧) દ્વીપકલ્પની વ્યાખ્યા લખો. (૨) ઇલાકામાં કયો દ્વીપકલ્પ છે ?

જ. ૬૫) (૧) જેની ત્રણ બાજુ પાણી ને એક બાજુ જમીન હોય તે. (૨) કાઠિઆવાડ.

સ. ૬૬) અ ભૂશિર એટલે શું ? જ. ઇલાકામાં આવેલી ભૂશિરો ગણાવો અને તે કયાં આવી છે તે લખો.

જ. ૬૬) (અ) જમીનની અણી લાંબી થઈને સમુદ્રમાં ગએલી હોય તે. (બ) સિંધમાં-મોંઝ; દારકા પાસે-જગત પોઈટિ; કાઠિઆવાડની દક્ષિણ-દીવ; ગોવા પાસે-કેપરામાસ.

સ. ૬૭) ઇલાકામાંનાં સરોવર ગણાવો.

જ. ૬૭) સિંધમાં-મંચર એમાં જુદા જુદા રંગનાં માછલાં થાય છે. આમુ પર-નખીતળાવ. ધંધુકામાં-નળસરોવર એ ખાઈ છે. વીરમગામમાં-મુનસર. ધોળકામાં-મલાવ. અમદાવાદમાં કાંકરીઉં. મુંબઈમાં-તાનસા, વિહાર ને તુળસી.

૨૨) મુરત જિલ્લાનો ભૂગોળ [શિક્ષક ત્રણ આના.

સ. ૬૮) પ્રાંતવાર જનતાના ઠેકાણાં લખો.

જ. ૬૮) સિંધમાં—હિંગળાજ. કચ્છમાં—નારાયણસર, કેરેચર,
માતાનો મઢ. ગુજરાતમાં—દ્વારકા, શંખોદ્ધાર, પ્રભા-
સપાટણ (સોમનાથ પાટણ) અંબાજી, બહુચરાજી,
સામળાજી, ખેડબ્રહ્મા, સિદ્ધપુર, ઉંઝા, વાઘા, વડતાલ,
ડકોર, પાવાગઢ, ચાંદોદ, તવરા, ભાડણત, શુક્લ-
તીર્થ, બહુધાન, કુંતા એ હિંદુના.

ઉદવાડા પારસીનું; પેટલાદ ને વીરપુર એ મુસલમાનનું;
ગીરનાર, આબુ, પાલિતાણા એ જૈનનાં.

મહારાષ્ટ્રમાં—મધ્ય વિભાગમાં—નાશિક ત્ર્યંબક, પંઠરપુર.
દક્ષિણ વિભાગમાં—ગોકર્ણી.

સ. ૬૯) ઉના પાણીનાં કુંડ ક્યાં છે ને ક્યા ક્યા છે ?

જ. ૬૯) કપડવંજ પાસે—લસુંદ્રા. ગોધરા પાસે દુવા. વાંસદા પાસે
દેવકીઉનાઈ. ગીર પર્વત મધ્યે—તુળશીશ્યામ. રત્નાગિરિ
જિલ્લામાં—ખેડ, દાપોલી, સંગમેશ્વર, રાજપુર.

સ. ૭૦) ઈલાકામાં કઈ કઈ સાત નદીઓનો સંગમ થાય છે અને તે
ક્યાં આગળ થાય છે ?

જ. ૭૦) સાગરમતી, લાથમતી, વાત્રક, ખારી, મેશ્વો, શેઠી ને માજમ
એ સાતે નદીઓનો સંગમ અમદાવાદ જિલ્લામાં વૈઠા
આગળ થાય છે.

સ. ૭૧) સમુદ્ર કાંઠાના લોકોને ક્યારે અને ક્યા ક્યા લાલ મળે ?

જ. ૭૧) સારા બંદરો ખતાવવાને દરીઓ ખાંચા ખાંચાવાળો હોય તો
લાલ વધારે મળે. (૧) વેપાર માટે ખીજ દેશમાં સહેલાઈથી
જઈ શકાય. (૨) વેપાર ધણો કરી શકાય. (૩) માંજ મંગાવવા

મોકલવામાં ફાયદો થાય. (૪) અંદર રસ્તે આવતી ચીજો સસ્તી પડે. (૫) સમઘાત હવાનો લાભ મળે.

સ. ૭૨) અ. દીવાદાંડી એટલે શું ? જ. મુંબઈથી કરાંચી જતાં ક્યાં ક્યાં દીવાદાંડી આવે છે ?

જ. ૭૨) અ. વહાણને દરીઆમાંના ખડક સાથે અથડાતા બચાવવા માટે ઉભો કરેલો ચણતરનો થાંભલો જેમાં રાતે દીવો મૂકવામાં આવે છે તે.

જ. કોલાયા, વસઇ, દમણ, હજીરા, નર્મદાનું ખારું, પીરમ, ધોધા, ભાવનગર, જાફરાબાદ, વેરાવળ, પોરબંદર, ઠારકા, માંડવી.

સ. ૭૩) લશ્કરની છાવણીઓ વિભાગવાર ગણાવો.

જ. ૭૩) સિંધ વિભાગમાં જેકોડાબાદ, કરાંચી, કચ્છમાં-ભુજ. ગુજરાતમાં-રાજકોટ, વઢવાણ, અમદાવાદ, ડીસા, વડોદરા. મધ્ય વિભાગમાં-નસીરાબાદ, ખડકી, અહમદનગર, સતારા, દક્ષિણ વિભાગમાં-એલગામ. મુંબઈ એટમાં-મુંબઈ.

સ. ૭૪) ઇલાકામાંના ઐતિહાસિક સ્થળો લખો.

જ. ૭૪) હઠ્ઠા, અમદાવાદ, વડોદરા, અહમદનગર, ખડકી, તાલીકોટ.

સ. ૭૫) ઇલાકામાંની ખાસ જોવા લાયક જગાઓ લખો.

જ. ૭૫) કનેરી, અંધેરી, ધારાપુરી, પાંડુ ને કાર્લીની ગુફાઓ; કખીરવડ; સુરપાણ, ગેરસપ્પા ને ઘટપ્રભાના ધોધ; ગીરનારનો ડુંગર, લસુંદ્રા, દુવા, ઉનાઇ, તુળશીશ્યામ, દાપોલી, ખેડ, સંગ્રમેશ્વર અને રાજપુરના ઉનાં પાણીના કુંડો; રૂદ્રમાળનું ખંડેર; સરખેજનો રોજો; હોમોનો કિલ્લો, વિજયપુરનો ધુમટ.

૨૪] બીજા ધોરણ માટે અંગ્રજીનું મનોચત્ર પાંચ આના.

સ. ૭૬) પથરની કોતરણીની પ્રખ્યાત ઇમારતો ગણાવો.

જ. ૭૬) આપુ, આરાસુર ને શેત્રુંજીનાં દહેરાં; ડોમોઇનો કિલ્લો; અમદાવાદની ભુભામસીદ તથા શાહઆલમનો રોજો.

સ. ૭૭) ઇલાકામાં આવેલાં રૂનાં વેપારના મથક લખો.

જ. ૭૭) કરાંચી, ભાવનગર, ઘોલેરા, રાધનપુત, ભરૂચ, સુરત, મુંબઈ, ધુળીઆ, નંદરખાર, જળગામ, ભુશાવળ, નાશક, અહમદનગર, સોલાપુર, બીજાપુર, બેલગામ, ધારવાડ, કારવાર, રત્નાગિરિ, ડાહ્યાપુર.

સ. ૭૮) ક્યા ક્યા શહેરમાં કાપડ વણવાની મીલો છે ?

જ. ૭૮) મુંબઈ, અમદાવાદ, કરાંચી, વડોદરા, સુરત, ભરૂચ, સોલાપુર, ભાવનગર, પુના.

સ. ૭૯) ઇલાકાનો રાજવહીવટ સમજાવો.

જ. ૭૯) કલેક્ટરોના ઉપરી કમિશ્નર છે. ઇલાકામાં પાંચ વિભાગ છે અને તે દરેક વિભાગના ઉપરી કમિશ્નર છે. પાંચ કમિશ્નરોના ઉપરી અધિકારી હાલના ગવર્નર સાહેબ સરકેડ્રિક સામંટસ છે; અને તે આખા ઇલાકાની દેખરેખ રાખે છે. ગવર્નરની નીમણૂક નામદાર શહેનશાહ પાંચમા જ્યોર્જના હુકમથી થાય છે, અને તે પાંચ વરસ સુધી ચાલે છે. એમને રાજકારભારમાં મદદ કરવા બે મંડળ છે. એક ઇલાકાનો કારભાર કરનાર ને બીજું કાયદા બાંધનાર. કારભાર ચલાવનાર મંડળમાં ગવર્નર સાહેબ સાથે ચાર સલાસદ હોય છે. એ મંડળ મુંબઈ સરકારને નામે ઓળખાય છે. તેમના હાથ નીચે બુદ્ધાં બુદ્ધાં ખાતાનું

બીજા ધોરણ માટે બાળગરબાવળીની નોટ બે આના [૨૫

કામ કરનાર પાંચ મંત્રીઓ છે. તે દરેક પાસે એક કે વધારે ખાતાનું કામ હોય છે.

ન્યાય ખાતાનો વહીવટ મુખ્યમંત્રીના હાથકાંટ (મોટી અદાલત)ના હાથમાં છે. તે ગવર્નરથી સ્વતંત્ર છે. અને મુન્સીફ વગેરે ન્યાય ખાતાના તમામ અધિકારીઓ પર તેમની સત્તા છે. પોલીસ ખાતાના વડા અધિકારી પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ છે. તેમના તાબામાં દરેક જિલ્લામાં પોલીસ સુપરિન્ટેન્ડન્ટ છે, કેળવણી ખાતાના વડા અધિકારી ડિરેક્ટર સાહેબ છે. તેમના હાથ નીચે દરેક વિભાગમાં એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર, અને જિલ્લામાં ડેપુટી એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર છે. એ સિવાય બાંધકામ, જંગલ, ખેતીવાડી સુખાકારી, પોસ્ટ અને તાર વગેરે ખાતાં છે.

સ. ૮૦) દેશી રાજ્યો પર દેખરેખ રાખવાની શી ગોઠવણ છે ?

જ. ૮૦) દેશી રાજ્યોના બે વિભાગ છે. એક હિંદી સરકારના તાબા હેઠળનો અને બીજો મુખ્યમંત્રી સરકારની દેખરેખ નીચેનો. મુખ્યમંત્રી સરકારની દેખરેખ નીચેનાં દેશી રાજ્યના બે ભાગ છે. (૧) મુખ્યમંત્રી સરકારની ખુદ દેખરેખ નીચેનો. (૨) કમિશ્નરની દેખરેખ નીચેનો. કાલ્હાપુર મુખ્યમંત્રી સરકારની દેખરેખ નીચે છે. કમિશ્નરની દેખરેખ નીચેના રાજ્યોમાં એજન્સિ મોટી હોય તો જુદો પોલિટિકલ એજન્ટ રહે છે, અને જો એજન્સિ નાની હોય તો પાસેના જિલ્લાનો કલેક્ટર તે એજન્સિનો પોલિટિકલ એજન્ટ કહેવાય છે. ગાય-કવાડનું રાજ્ય તથા પશ્ચિમ હિંદુસ્તાન એજન્સિ (કાકિઆવાડ એજન્સિ, પાલણપુર એજન્સિ, અને કચ્છ) વાઘસરોયની દેખરેખ નીચે છે; ને તેમના તરફથી વડોદરામાં રેસિડન્ટ રહે છે.

૨૬] ચોથા ધોરણ માટે ચોથીના અર્થ સામ સાત અમના-

અને રાજકોટમાં એજન્ટ દુ ધ ગવર્નર જનરલ રહે છે. મહીકાંઠા મોટી એજન્સિઓ છે તેથી ત્યાં જુદો પોલિટિકલ એજન્ટ નીમેલો છે. બાકીની એજન્સિ અને સંસ્થાનોમાં પાસેના જિલ્લાના કલેક્ટરો પોલિટિકલ એજન્ટો છે.

સ. (૧) પોલિટિકલ એજન્ટના કામો ગણાવો.

જ. (૧) (૧) રાજ્યો રાજ્યમાં સારો અંદાજસ્ત રાખે છે કે નહિ. તેની દેખરેખ રાખવી. (૨) રાજ્યોને રાજકાજમાં સલાહ આપવી. (૩) રાજ્ય રજવાડામાંથી ખંડણી વસુલ કરી ગાય-કવાડ કે બીજા જે રાજ્યોને ભરવાની હોય તેને ભરવી. (૪) કોઈ રાજ્ય, કાકાર, નવાખ, વગેરે બાળકુંવર મૂકીને મરી ગયો હોય તો તે સંસ્થાનું કામ સંભાળી લેવું ને બાળકુંવરને કેળવણી આપવી.

સ. (૨) અ. મુંબઈ ઇલાકામાં કેટલી તરેહનાં રાજ્યો છે ?

જ. ને તે કયા કયા ?

જ. (૨) અ. ત્રણ તરેહનાં જ. અંગ્રેજ સરકારનો ખાલસા મુલક (જિલ્લા) (૨) દેશી ખંડીઆ રાજ્યો. (૩) શીરંગીના પરદેશી સ્વતંત્ર સંસ્થાનો.

સ. (૩) ખુદ ગવર્નર સાહેબની દેખરેખ નીચે કયું રાજ્ય છે ?

જ. (૩) કોલ્હાપુર.

સ. (૪) અ ઇલાકામાં મોટામાં મોટું દેશી રાજ્ય કયું છે ? જ. અને અંગ્રેજ સરકાર તરફથી ત્યાં કયો અધિકારી રહે છે ?

જ. (૪) અ. ગાયકવાડ સરકારનું.

જ. બાઇસસેય તરફથી રેસિડન્ટ વડોદરામાં રહે છે.

ચોથી ચોપડીના "ડિક્ટેશન શિક્ષક" ચાર આના. [૨૭]

સ. ૮૫) પશ્ચિમ હિંદુસ્તાન એજન્સિ કોની દેખરેખ નીચે છે, અને તેમના તરફથી કયો અધિકારી ક્યાં રહે છે ?

જ. ૮૫) વાઇસરોયની દેખરેખ નીચે છે અને તેમના તરફથી એજન્ટ ટુ ધ ગવર્નર જનરલ રાજકોટમાં રહે છે.

સ. ૮૬) મરેડી રાજ્યો લખો.

જ. ૮૬) વડોદરા, કોલ્હાપુર, સાવંતવાડી, અક્લકોટ, જત, ડક્ખાપુર મુધોળા.

સ. ૮૭) ઇલાકામાં રજપુત રાજ્ય ક્યાં ક્યાં છે ?

જ. ૮૭) કચ્છ, નવાનગર, ભાવનગર, ટ્રાંગઝા, મોરબી, વાંકનેર, પાલિતાણા, ઘોળ, લીમડી, રાજકોટ, ગોંડળ, વઢવાણ, પોરબંદર, રાજમીપળા, છોટાઉદેપુર, ખારીઆ, લુણાવાડા, સુથ, ધરમપુર, વાંસદા.

સ. ૮૮) મુસલમાની રાજ્ય ક્યાં ક્યાં છે ?

જ. ૮૮) ખેરપુર, જુનાગઢ, ખાટવા, બગણા, પાલણપુર, રાધનપુર, વરાહી, તેરવાડા, વાગ્રશિનોર, ખંભાત, સચીન, સાવનુર. જાફરાબાદ ને જંજીરા હવે સી મુસલમાનનાં છે.

સ. ૮૯) ઇલાકામાં પોર્ટુગીઝના પરદેશી સ્વતંત્ર સંસ્થાન ક્યાં છે ?

જ. ૮૯) ગોવા. દમણ ને દીવ.

સ. ૯૦) બીલ ને કોળી રાજ્ય લખો.

જ. ૯૦) બીલના ડાંગ ને સુલગાણાનો મુલક. કોળીના પાલણપુર એજન્સિમાં ભાભર ને કાંકેજ. થાણાની દક્ષિણે જવાર.

૨૮] ચોથા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” ચાર આના.

સ. ૯૧) ઉત્તર વિભાગના જિલ્લા તથા મુખ્ય શહેરો એજન્સિઓ અને સંસ્થાનો મુખ્ય રાજ્યો સાથે લખો.

જ. ૯૧) જિલ્લા (ખાલસા મુલક)

૧. થાણા જિલ્લો.

૨. સુરત જિલ્લો.

૩. ભરૂચ જિલ્લો.

૪. ખેડા જિલ્લો.

૫. પંચમહાલ જિલ્લો.

૬. અમદાવાદ જિલ્લો.

મુખ્ય શહેરો.

થાણા, વાંદરા, વસઇ, બોરીવલી, કલ્યાણ.

સુરત, વલસાડ, કુમસ, ઉદવાડ, હજીરા, બહુધાન, રાંદેર.

ભરૂચ, અંકલેશ્વર, ભાડમુત, શુક્લતીર્થ.

ખેડા, કપડવંજ ડાકર, નડીઆદ, વડતાલ, મહેમદાવાદ, આણંદ

ગાધરા, હાલોલ, દાહોદ, ચાંપાનેર, અમદાવાદ, વીરમગામ, ખજાણા, ઘોળા, ઘોઘા, ધંધુકા વાઘા.

દશી રાજ્યો.

૭. કાઠિયાવાડ એજન્સિ.

મુખ્ય રાજ્યો.

નવાનગર, મોરબી, ગાંડળ, વાઘાનેર, દ્રોણ રાજકોટ, (હાલાર પ્રાંતમાં) ધ્રાંગધ્રા, વઢવાણ, લીમડી (ઝાલાવાડ પ્રાંતમાં.) ભાવનગર,

પાલિતાણા, (ગોહીલવાડ પ્રાંતમાં)

બુનાગઢ, પોરબંદર, બકરા-

ખાદ; (સોરઠ પ્રાંતમાં) દોવ એમાં

પોર્ટુગીઝનું સ્વતંત્ર રાજ્ય છે.

હિંદુસ્તાનની સાત ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના. [૨૯

૮. પાલણપુર એજન્સિ	પાલણપુર, રાધનપુર, વાવ, થરાદ.
૯. મહીકાંઠા એજન્સિ	ધડર, દાંતા, પેથાપુર, વડાળી, ભાલુસણા.
૧૦. રેવાકાંઠા એજન્સિ	રાજપીપળા, છોટાઉદેપુર, બારીઆ, લુણાવાડા, સુંથ, વાડાશિનોર.
૧૧. સુરત એજન્સિ	સચીન, ધરમપુર, વાંસદા, ડાંગ.
૧૨. ખંભાત સંસ્થાન	ખંભાત.
૧૩. જવાર સંસ્થાન	જવાર.
૧૪. ગાયકવાડનો મુલક	વડોદરા.

ટીપ:—ઉપરના ૧૪ ભાગમાંથી કાઢિયાવાડ એજન્સિ, પાલણપુર એજન્સિ અને ગાયકવાડનો મુલક બાદ કરતાં બાકીનો ઉત્તર વિભાગ કહેવાય છે. અને એ ૧૪ ભાગમાંથી થાણા જિલ્લો અને જવાર સંસ્થાન બાદ કરતાં બાકીનો ગુજરાત કહેવાય છે. સ. ઉત્તર વિભાગના ભાગ ગણાવો. ગુજરાતના ભાગ ગણાવો.
જ. ૯૧ માની ટીપ જુઓ.

સ. ૯૨) ઉત્તર વિભાગની વસ્તી, વિસ્તાર, પર્વત, નદી, અખાત, ખેટ, દ્વીપકલ્પ, ભૂશિર, બંદર, હવા ખાવાનાં ટુકાણાં, જાત્રાનાં ટુકાણાં, જેવા લાયક જગાઓ, ખેતીની પેદાસ, જંગલની પેદાસ, ખનીજ પેદાસ, આયાત, નિકાસ અને મોટા જંકશન લખો.

જ. ૯૨) વસ્તી—૩૬ લાખ માણસની છે. વિસ્તાર—૧૩ હજાર ચોરસ માઇલ છે.

પર્વત—સાતપુડા, પાવાગઢ, ગીરનાર, શેત્રુંજે, આબુ, આરાસુર.

૩૦] હિંદુસ્તાનની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર ધ્યાના.

નદીઓ-ખતારસ, સરસ્વતી, સાબરમતી, મહી, નર્મદા, તાપી, ભાદર.

અખાત-કચ્છનો ને ખંભાતનો. ખેટ-દીવ, પીરમ.

દ્વીપકલ્પ-કાઠિઆવાડ. ભૂશર-જગત પોઈટ.

ખંદર-દ્વારકા, પોરખંદર, દીવ, ભાવનગર, ઘોઘા, ખભાત, ભરૂચ.

સુરત, દમણ.

હવા ખાવાનાં ઠેકાણાં-કુમસ, હજીરા, તીથલ, બાલાચડી, ગોપનાથ.

જાત્રાનાં ઠેકાણાં-શંખોદ્ધાર, દ્વારકા, સોમનાથ પાટણ, ગીરનાર.

આબુ, શેત્રુંજે, સિદ્ધપુર, ખાવાગઢ, ડોકાર, વડતાલ, આંદોદ,

શુકલતીર્થ, બહુધાન, કુંતા. ઉદવાડ.

જેવા લાયક જગાઓ-કબીરવડ, ગીરનાર, સોમનાથ પાટણ;

લસુંદ્રા, ટુવા ને ઉનાઇનાં કુંડ; રૂપમાળ. ઉભાઇનો કિલ્લો,

જુમામસીદ ને સરખેજનો રોજો.

ખેતીની પેદાસ-ઘઉં, બાજરી, કપાસ, ડાંગર જુવાર.

તેલીબીઆં, કઠોળ.

જંગલની પેદાસ-ધમીરતી લાકડું, (સાગ, રીસમ, ખેર) વાંસ,

ખાવળ, લાખ, મધ.

ખનીજ પેદાસ-આરમ, પથરા. અકીક, લોહું, સીસું, મેંગેનીઝ.

મીઠું, સુરોખાર.

આયાત-સોનું, રૂપું, લોહાનો સામાન, સંચાઓ, કાપડ, ખાંડ, કાચ,

કેરોસીન, રંગ, દવા, દારૂ, કાચલા, ફરનીયર, રમકડાં, કાગળ.

નિકાસ-રૂ, સુતર, સુતર ઉ ને રેશમી કાપડ, કાનખાખ, તેલીબીઆં,

અનાજ, મીઠું.

મોટાં જંકશનો-સુરત, વડોદરા, આણંદ, અમદાવાદ, વીરમગામ, વઢવાણ, રાજકોટ, ધોળા જેતલસર, મહેસાણા. ટીપ:-ગાયકવાડનું રાજ્ય પાંચસરોયની દેખરેખ નીચે છે ને તેમના તરથી વડોદરામાં રેસિડન્ટ રહે છે. એ મુંબઈ ઇલાકામાં મોટામાં મોટું દેશી રાજ્ય છે. કાઠિઆવાડ એજન્ટિસ પણ પાંચસરોય સાહેબના તાબામાં છે ને તેમના તરથી રાજકોટમાં એજન્ટ ટુ ધ ગવર્નર જનરલ રહે છે એમના હાથ નીચે પોલિટિકલ એજન્ટો છે. ઉત્તર વિભાગના ઉપરી અધિકારી કમિશ્નર છે ને તેઓ અમદાવાદમાં રહે છે.

સ. ૯૩) ઉત્તર વિભાગના જિલ્લાઓનાં તાલુકા લખો.

- જ. ૯૩) ૧. સુરત જિલ્લો-૧. ચોર્યાસી. ૨. ઓરપાડ. ૩. માંડવી. ૪. આરડોલી. ૫. જલાલપોર. ૬. ચીખલી. ૭. વલસાડ. ૮. પારડી. વાવોડ પેટામહાલ છે.
૨. ભરૂચ જિલ્લો-૧. ભરૂચ. ૨. અંકલેશ્વર. ૩. વાધરા. ૪. આમોદ. ૫. જંજીર. હાંસોટ પેટામહાલ છે.
૩. ખેડા જિલ્લો-૧. કપડવંજ. ૨. ઠાસરા. ૩. આણંદ. ૪. નડિઆદ. ૫. મહેમદાવાદ. ૬. માતર. ૭. બોરસદ. ૮. પંચમહાલ જિલ્લો-૧. ગોધરા. ૨. દાહોદ. ૩. કાંતોલ. હાંતોલ ને જાલોદ એ પેટામહાલ છે.
૫. અમદાવાદ જિલ્લો-૧. ઉત્તર દસકોઈ. ૨. દક્ષિણ દસકોઈ. ૩. વીરમગામ. ૪. પ્રાંતીજ. ૫. ધોળકા. ૬. બંધુકા. મોડાસા, સાણંદ ને ધોધા એ ત્રણ પેટામહાલ છે,
૬. થાણા જિલ્લો-૧. ડહાણું. ૨. માહીમ. ૩. વસઇ.

૩૨] પાંચમી ચોપડીના “ડિક્શન શિક્ષક” ચાર આના.

૪. સાબી. ૫. ભીંવડી. એ દરીઆ કિનારે છે. ૬. વાડે

૭. શાહપુર. ૮. મુરવાડ. ૯. કલ્યાણ એ અંદરના ભાગમાં છે.

સ. ૯૪) ગુજરાતના મુખ્ય શહેરો વસ્તીના પ્રમાણમાં પ્રખ્યાતિ સાથે લખો.

જ. ૯૪) અમદાવાદ-ઇ. સ. ૧૪૧૨માં અહમદશાહે સાગરમતીને કાંઠે વસાવ્યું. મુસલમાનની રાજધાની હતી, હાલ ઉત્તર વિભાગની રાજધાની, શહેર તથા મોટું રેલ્વે જંકશન છે. લશ્કરની છાવણી છે. ઘોઘાતી જોડા, રેશમી કાપડ, કીનખાખ તથા મરફી વખણાય છે.

સુરત-તાપી નદીને ડાબે કાંઠે જિલ્લાનું મુખ્ય શહેર તથા અંદર છે. સુરજ નામની રામજીણી પરથી સુરત નામ પડ્યું. અંગ્રેજોએ ઈ. સ. ૧૬૧૨ માં પહેલ વહેલી કોઠી અહીં કરી હતી. રેશમી કાપડ; કીનખાખ; લાકડાં; સુખડ તથા હાથીદાંતનું કોતરકામ; ખરશી, જમણ ને પાપડી વખણાય છે.

વડોદરા-વિશ્વામિત્રી નદીને કાંઠે ગાયકવાડની રાજધાનીનું શહેર છે, એનું જીનું નામ ચંદનાવતી હતું. રેલ્વેનું મોટું જંકશન છે. કોલેજ, ન્યાયમંદિર, રાગના મહેલો, સંગ્રહસ્થાન તથા બાગ જોવા લાયક છે. રેસિડન્ટનું રહેઠાણ છે. અહીં લશ્કરની છાવણી છે. પરવળ, પાન ને ચેવડો વખણાય છે.

ભાવનગર-ભાવસિંહે ઈ. સ. ૧૭૪૨ માં વસાવ્યું હતું. મોટું અંદર, શહેર તથા રૂના વેપારનું મથક છે.

નવાનગર-એનું બીજું નામ જામનગર છે. કંકુ, રેશમી તથા કસબી ભરત કામને માટે પ્રખ્યાત છે. એની પાસેના દરીઆમાંથી મોતી નીકળે છે.

ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તાકી રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા છ આના.

ભરૂચ—ભગુઝપિ પરથી એ નામ પડ્યું છે. નર્મદા કાંઠે બંદર તથા રૂના વેપારનું મથક છે. સુજની તથા ગુંદરપાક વખણાય છે.

જુનાગઢ—એમાં જુનો કિલ્લો છે. એમાં મુસલમાની રાજ્ય છે રાજકોટ—આજ નદીને કાંઠે છે. કાઠિઆવાડના એજંટ દુધ ગવર્નર જનરલ અહીં રહે છે. એમાં રાજકુમાર કોલેજ તથા લશ્કરની ઓવણી છે.

પાટણ—સરસ્વતી નદીને કાંઠે ઈ. સ. ૭૪૬ માં વનરાજે વસાવ્યું હતું. ગુજરાતની રાજધાની હતું. પટેળા, માટીનાં વાસણ તથા સુડી વખણાય છે.

ખંભાત—મહી નદીના મુખ આગળ બંદર છે. એનું ખીજું નામ સ્તંભાવતી છે. એમાં મુસલમાની રાજ્ય છે. અકીક કામ તથા સુતરફેણી વખણાય છે.

નડિઆદ—ખેડા જિલ્લામાં મોટું શહેર તથા વેપારી મથક છે. અહીંથી ગુજરાત રેલવેની એક ગાડી કપડવંજ જાય છે.

પોરબંદર—કાઠિઆવાડમાં દરીઆ કાંઠે બંદર છે. એનું ખીજું નામ સુદામપુરી છે. પથર તથા ધી માટે પ્રખ્યાત છે.

વાંદરા—એ થાણા જિલ્લામાં શહેર છે.

ગાંધરા—પંચમહાલ જિલ્લાનું મુખ્ય શહેર છે.

નવસારી—એમાં પારસીની વસ્તી વધારે છે. એમાં ગાયકવાડનું રાજ છે. અહીંનો ગોળ વખણાય છે.

વીરમગામ—રૂના વેપારનું મથક છે. મીનજદેવીએ બધાવેલું મુનસર તળાવ એમાં છે.

ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તાથી રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા છ આના.

પાલણપુર-પહાલણસિંહે વસાવ્યું હતું. એમાં મુસલમાની રાજ છે. વીસનગર-વીસનગરા નાગરનું મૂળ સ્થાન છે. હાલદર વખણાય છે.

વલસાડ-ઔરંગા નદીને કાંઠે બંદર છે. ગોળ ને શેરડી વખણાય છે. અહીંથી ઇમારતી લાકડાં અનાજ, ગોળ ને ઈંટ બહારગામ જાય છે.

થાણા-જિલ્લાનું મુખ્ય શહેર સાષ્ટી બેટમાં છે

વઢવાણ-ભોગાવો નદીને કાંઠે છે. અહીં રાણકદેવી સતી થઈ હતી. લક્ષ્મી તથા ગરાસીઆ સ્કૂલ છે.

ગોંડળ-એમાં ગરાસીઆ સ્કૂલ છે.

સિદ્ધપુર-સરસ્વતી નદીને કાંઠે જનાનું ઢેકાણું છે. એમાં માનું શ્રાદ્ધ થાય છે. સિદ્ધરાજે રૂદ્રમાળ પુરો કાવ્યો તેની યાદગારીમાં એ નામ પાડ્યું એનું જીતું નામ શ્રી સ્થળ છે.

ભોરખી મચ્છુ નદીને કાંઠે છે.

ધ્રાંગધ્રા-કલકુ નદીને કાંઠે શહેર છે. પત્થરનો સામન વખણાય છે.

ડભોઈ-કુબોઇ ઈજનેર પરથી એ નામ પડ્યું. કિલ્લો જોવા જોવો છે. એ રેલ્વે જંકશન છે.

વડનગર-અંતિહાસિક શહેર છે. વડનગરા નાગરનું મૂળ સ્થાન છે. ધોળકા-દાડમ ને સૂંદ વખણાય છે. મીનગદેવીએ બંધાવેલું મલાવ તળાવ અહીં છે.

કપડવાજ-મહેર નદીને કાંઠે કાચ ને સાણુ માટે પ્રખ્યાત છે. નડિયાદથી અહીં મુઘી રેલ્વે છે. કડી-બળદ વખણાય છે.

પશ્ચિમોત્તરમાળા છ આના.

રસિક વાર્તારૂપી

હતિહાસની ગુજરાતના

કલ્યાણ-ધણું જીવું શહેર છે. અહીંથી જ. આઈ. પી. રેલ્વેનો એક ફાટો નાશક જાય છે. અને બીજો ભુશાવળ જાય છે. રાધનપુર-રના વેપારનું મથક છે. અંકલેશ્વર-અહીંથી નાંદોદ એક ગાડી જાય છે. નાંદોદથી લાકડાં, વાંસ, તથા જંગલની પેદાશ અહીં આવે છે. રાજપીપળા-(નાંદોદ)-રાજપીપળા સંસ્થાનનું મુખ્ય શહેર છે. લીમડી-સુડી વખણાય છે. આણંદ-મોટું રેલ્વે જંકશન છે. અહીંથી એક ગાડી ખંભાત તથા એક ગોધરા જાય છે.

વસાઈ-પાન, શેરડી ને કેળાં વખણાય છે.

દાહોદ-ઐરંગજેબની જન્મભૂમિ છે. માળવા ને ગુજરાતની હદ અહીં મળતી હતી તેથી દોહદ કહેવાતું હતું મહેસાણા-રેલ્વે જંકશન છે. વાડાશિનોર-એમાં મુસલમાની રાજ્ય છે. ડાકોર-હિંદુઓનું મોટું જત્રાનું દેરાણું છે. ડીસા-પાલણપુર એન્જિનિસમાં છે. એમાં લક્ષ્મીની છાવણી છે. મહેમદાવાદ-મહમદ બેગડાએ વસાવ્યું હતું. એમાં ભગીરીઓ કુવો છે. ઇડર-મહીકાંઠા એન્જિનિસમાં મોટું દેશી રાજ્ય છે. અમનગર-એ અહમદશાહે હાથમતીને કાઢે વસાવ્યું હતું. એને હાલ હિંમત નગર કહે છે. એની પાસે પથરાતી ખાણ છે. બારીઆ-રેવાકાંઠા એન્જિનિસમાં દેશી રાજ્ય છે. ધરમપુર-એનું જીવું નામ રામનગર હતું. છોટાઉદેપુર-રેવાકાંઠા એન્જિનિસમાં દેશી રાજ્ય છે. લુણાવાડા-જીજીશ્વર મહાદેવ પરથી એનામ પડ્યું. વાંસદા-સુરત એન્જિનિસમાં છે. દ્વારકા-હિંદુઓનું મોટું જત્રાનું સ્થળ તથા બંદર છે. એમાં ગાયકવાડનું રાજ્ય છે.

સ. ૯૫) ઉત્તર વિભાગના જિલ્લા, વિસ્તાર, વસ્તી, પર્વત નદી.

જિલ્લાનું નામ	વિસ્તાર.	વસ્તી.	પર્વત.	નદી
૧-સુરત જિલ્લો	૧૬૫૧ ચો.મા	૬,૭૪,૦૦૦	પારનેરા	ત. પી
૨-ભરૂચ જિલ્લો	૧૬૪૮ ,,	૩,૦૭૦૦૦	•	નર્મદા
૩-ખેડા ,,	૧૫૨૬ ,,	૭,૧૦,૦૦૦	•	મહી, સાબર-
૪-પંચમહાલ ,,	૧૬૦૫ ,,	૩,૭૪,૦૦૦	પાવાગઢ	મહી, [મતી]
૫-અમદાવાદ ,,	૩૮૨૪ ,,	૮,૬૦,૦૦૦	•	સાબરમતી,
૬-થાણા ,,	૩૪૨૪ ,,	૭,૫૮,૦૦૦	સહ્યાદ્રિ	•

સ. ૯૬) ઉત્તર વિભાગના દેશી રાજ્યો, મુખ્ય શહેરો, વિસ્તાર, વસ્તી.

દેશી રાજ્યો.	મુખ્ય શહેરો.	વિસ્તાર.	વસ્તી.
૧-મહીકાંઠા એજન્સિ	હડર, અમનગર (હિંમતનગર)	૩૮૦૦ ,,	૪,૧૨,૦૦૦
૨-રેવાકાંઠા એજન્સિ	નાંદોદ, છોટાઉદેપુર, બારીઆ, લુણાવાડા, સુઠં, વાડાશિનોર.	૫૭૦૦ ,,	૬,૫૦,૦૦૦
૩-સુરત એજન્સિ	સચીન, કુમસ, વાંસદા, ધરમપુર.	૨૦૦૦ ,,	૨,૮૮,૦૦૦
૪-ખભાત	ખભાત.	૩૫૦ ,,	૭૨,૬૦૦
૫-જવાર સંસ્થાન	જવાર.	૩૦૦ ,,	૫૨,૮૦૦

ટીપ:-પાલણપુર એજન્સિ પશ્ચિમ હિંદુસ્તાનના રાજ્યોનો ભાગ ગણાય
નદી—ખનાસ, સરસ્વતી.

જનનાં ઠેકાણાં, હવા ખાવાનાં ઠેકાણાં ને પેદાશ લખો. જ. ૬૫)

જનનાં ઠેકાણાં.	હવા ખાવાનાં ઠેકાણાં	પેદાશ
ખડુધાન, કિદવાડ, કુતા,	હજીરો, હુમસ, તીથલ.	ડાંગર, રૂ.
શુકલતીર્થ, તવરા, ભાડભુત	•	રૂ.
વડતાલ, ડોકોર	•	તમાકુ, બાજરી
પાવાગઢ	પાવાગઢ	મકાઈ, મહુડા
ભીમનાથ, વૌદા	વૌદા	અનાજ, રૂ.
•	•	ડાંગર

પર્વત, જનનાં, ઠેકાણાં ખેતીની પેદાશ, અને ખતીજ પેદાશ લખો. જ. ૯૫)

પર્વત	નદી	જનનાં ઠે.	પેદાશ	ખતીજ પે.
૧. આરાસુર	સાખરમતી હાથમતી	અંબાજી સામ- જાજી, ખેડબના	અનાજ, કપાસ, તેલીબીઆં	આરસ
૨. રાજપીપળામહી, નર્મદા	•	•	ડાંગર, જુવાર, મકાઈ, ઇમારતી લાકડું.	અકીક, આરસ
૩. સહ્યાદ્રિ	અગ્નિકા કાવેરીઆરંગા	દેવકી કિનાઇ	ડાંગર, કડોળ, ઇમારતી લાકડું.	•
૪. •	મહી	•	જુવાર, બાજરી, ડાંગર, કડોળ.	•
૫. •	•	•	જંગલની પેદાશ.	•

છે, અને તેના ઉપરી એજંટ દુ ધ ગવર્નર જનરલ છે.

પેદાશ-અનાજ, કપાસ, તેલીબીઆં ખતીજ પેદાશ-સુરોખાર,

સ. ૯૭) કાઠિઆવાડ એજન્સિના પ્રાંતો, અધિકારીના મુકામ, અને મુખ્ય રાજ્યો લખો.

જ. ૯૭) પ્રાંતનું નામ.	અધિકારી.	મુકામ.	મુખ્ય રાજ્યો.
(૧) પૂર્વ કાઠિઆવાડનાં રાજ્યોમાં ઝાલાવાડ ગોહિલ પ્રાંત	પોલિટિકલ એજન્ટ	વઢવાણ	ધ્રાંગધ્રા, વઢવાણ, લીમડી, ભાવનગર, પાલિતાણા.
(૨) પશ્ચિમ કાઠિઆવાડનાં રાજ્યોમાં સોરઠ ને હાંલાર પ્રાંત	"	રાજકોટ	ગુનાગઢ, પોરબંદર, જાંદરાખાદ. નવાનગર, મોરબી, ગોંડળ, વાંકનેર, ધ્રાણ, રાજકોટ

ટીપ:-મોટા અક્ષરના પહેલા વર્ગના રાજ્ય છે.

કાઠિઆવાડ એજન્સિના ઉપરી અધિકારી એજન્ટ હુ ધ ગવર્નર જનરલ સાહેબ છે ને તે રાજકોટમાં રહે છે.

સ. ૯૮) કાઠિઆવાડ દીપકલ્પમાં બે પ્રાંત સિવાય બીજા કોના કોના રાજ્યો છે ?

જ. ૯૮) ગાયકવાડનો અમરેલી પ્રાંત, કોટીનાર અને ઓખામંડળ.
(૨) ફીરંગીનું દીવ. (૩) અંગ્રેજી ધંધુકા તાલુકો તથા ધોધા પેટા મહાલ.

સ. ૯૯) કાઠિઆવાડના પર્વત, નદી, બંદર, વસ્તી, પેદાશ, ખનીજ, હુત્તર, નિકાસ, હવા ખાવાનાં ઠેકાણાં અને જાતનાં ઠેકાણાં લખો.

જ. ૯૯) પર્વત-ગીર ગીરનાર, શેત્રુંજે, બડો. નદી-લાદર, શેત્રુંજી.
બંદર-દારકા, પોરબંદર, વેરાવળ, દીવ, જાફરાબાદ, લાવનગર
વસ્તી-૨૫ લાખ માણસની છે.

પેદાશ-ખાજરી, જીરાર, ઘઉં, કઠોળ, કપાસ, તેલીબીયાં.
ખનીજ-પથર, આરસ, મીઠું, લોદું.

હુન્નર-સોનેરી કસબ, અનલસ, કીનખામ, ગુલાલ, કંકુ.

હવા ખાવાનાં ઠેકાણાં-ખાલાચડી, ગોપનાથ

જાત્રાનાં ઠેકાણાં-શંખોદ્ધાર, દારકા, સોમનાથપાટણ, ગીર-
નાર, શેત્રુંજે, પાલિતાણા, ગઢડા.

સ. ૧૦૦) ગાયકવાડી રાજ્યના પ્રાંત, નદીઓ, પેદાશ, મુખ્ય શહેરો
તથા જાત્રાનાં ઠેકાણાં લખો

જ. ૧૦૦) પ્રાંત-ચાર છે.(૧)કડી(૨)વડોદરા.(૩)નવસારી.(૪)અમરેલી
નદીઓ-ખનાસ, સરસ્વતી, વિશ્વામિત્રી, નર્મદા, ઢાદર.

મુખ્ય પેદાશ-૩, તમાકુ, અળસી, તેલીબીયાં, અરીણ
ગોળ, કેરી, ફણસ અનનાસ.

મુખ્ય શહેરો-વડોદરા, ડામોદ, પાટણ, વડનગર, સિદ્ધપુર,
નવસારી, સોનગઢ, ચાંદોદ, કરનાળી, મહેસાણા, બહુચરાજી,
ઉંઝા, કડી, વિસનગર, પેટલાદ.

જાત્રાનાં ઠેકાણાં-શંખોદ્ધાર, દારકા, બહુચરાજી, સિદ્ધપુર,
ઉંઝા, ચાંદોદ.

સ. ૧૦૧) ગુજરાતમાં વધારે વસ્તી ઇતાં મોટાં શહેરો થોડાં છે તેનું
કારણ શું ?

જ. ૧૦૧) મુખ્ય ધંધો ખેતીનો છે તેથી.

- સ. ૧૦૨) ગુજરાતની ચારે દિશામાં આવેલાં જાત્રાનાં ધામ ગણાવે.
જ. ૧૦૨) ઉત્તરમાં-અંબાજી. પૂર્વમાં-મહાકાળી. દક્ષિણમાં-કુતેશ્વર.
પશ્ચિમમાં-દ્વારકા.
- સ. ૧૦૩) ગુજરાતમાં કયા કયા વંશના રજપુતોનું કયાં કયાં રાજ્ય છે?
જ. ૧૦૩) સોલંકી-વાંસદા, લુણાવાડા. ચાવડા-માણસા, વરસોડા.
પરમાર-સુથ. સીસોદીઆ-ધરમપુર. ચાહાણુ-છોટા-
ઉદેપુર, દેવગઢઆરીઆ. વાઘેલા-ગાંગડ, કોડ, લીખોદરા
સાણુંદ. જાડેજા-નવાનગર, મોરબી, ગોંડળ, ઝાલા-ત્રાંગઢા,
વાંકાનેર, વઢવાણ. ગોહિલ-રાજપીપલા, ભાવનગર, પાલિતાણા.
સ. ૧૦૪) કચ્છ પ્રાંતના તાલુકા, નદી, બંદર, પર્વત, પેદાશ, નિકાસ
તથા મુખ્ય શહેરો લખો.
- જ. ૧૦૪) તાલુકા-રાપર, ભરાઉ, અંબર, ભુજ, મુદ્રા, માંડવી.
અખડાસા, લખપત નદીઓ-નાગરમતી, રૂકમાવતી, ખારી.
બંદરો-માંડવી, મુદ્રા, લખપત, જાંબો, તુણા પર્વત.ઉત્તર-
ધાર, મધ્યધાર, દક્ષિણધાર. પેદાશ-ખાજરી, જુવાર, મગ,
ઘઉં, દીવેલી, ઊન, સુરોખાર, ફટકડી, કોયલા.
નિકાશ-ખાજરી, જુવાર, મીઠું, ઊન, ઘોડા, શી, તેલ.
જાત્રાનાં ઠેકાણાં-નારાયણસર, કોટેશ્વર ને માતાનો મઠ.
શહેરો-ભુજ, માંડવી, કંચકોટ, અંબર, રાપર.

ટીપ:-કચ્છ એ પશ્ચિમ હિંદુસ્તાનના રાજ્યોનો ભાગ છે. અને કચ્છ
પ્રાંત પાંચસિરોયતી દેખરેખ નીચે છે. કચ્છના રાજાને રાવ કહે છે,
રાજધાનીનું શહેર ભુજ છે. એમને સલાહ આપવાં ભુજમાં પોલિસ
ટિકલ એજન્ટ રહે છે. અહીંના રાજા જાડેજા રજપુત છે કચ્છ એટલે
દરીઆ કિનારાની જમીન.

પાંચમા કોરણનો “મુખ્યમણિ શિક્ષક” ચાર આના. [૪૨

સ. ૧૦૫) સિંધ વિભાગના જિલ્લા, તેના મુખ્ય શહેરો તથા દેશી રાજ્યો લખો.
જ. ૧૦૫) સિંધ વિભાગ.

૧. કરાંચી જિલ્લો.	કરાંચી, કક્રા, શાહખંદર.
૨. હૈદરાબાદ જિલ્લો.	હૈદરાબાદ, મીઆની, કોટ્ડી.
૩. થર અને પારકર જિલ્લો.	ઉમરકોટ, ઈસ્માકોટ, નગરપારકર.
૪. સક્કર જિલ્લો.	શિકારપુર, સક્કર, બક્કર, રોહરી.
૫. લારખાના જિલ્લો.	લારખાના, સેવાન.
૬. નવાબશાહ જિલ્લો.	નવાબશાહ, શહાદાદપુર.
૭. સિંધનો ઉપલો સરહદનો	જેકાબાબાદ.

મુલક. સિંધનો ઉપલો સરહદનો મુલક તથા થર અને પારકર જિલ્લાના અધિકારી ઉપ્યુટી કમિસ્તર છે.

દેશી રાજ્ય-ખૈરપુર એ મુસલમાની સંસ્થાન છે. મુખ્ય શહેર ખૈરપુર સક્કરના કલેક્ટર આ સંસ્થાનના પોલિટિકલ એજન્ટ છે. સિંધ વિભાગના કમિસ્તર કરાંચીમાં રહે છે.

સ. ૧૦૬) સિંધ વિભાગના પર્વત, નદી, વસ્તી, ભાષા, પેદાશ, નિકાસ લખો.
જ. ૧૦૬) પર્વત-પામ ને હાલા. નદી-સિંધુ. વસ્તી-૩૫,૦૦,૦૦૦ માણસની છે. તેમાં પોણો ભાગ મુસલમાન અને ૦૧ ભાગ હિંદુની છે. ભાષા-સિંધી ને બલુચી. પેદાશ-સબળી જાતનું અનાજ, કપાસ તેલીબીયાં. નિકાસ-તમામ જાતનું અનાજ, જીન, ચામડાં, હાડકાં.

સ. ૧૦૭) સિંધ વિભાગના મુખ્ય શહેરો પ્રખ્યાતિ સાથે લખો.

જ. ૧૦૭) કરાંચી-ઈલાકાનું બીજા નંબરનું બંદર સિંધુ નદીને કાંઠે છે. એ સિંધ વિભાગની રાજધાનીનું શહેર છે. અહીંથી ચોખા, ધઉં, રૂ, જીન, ચામડાં ને હાડકાં બહારજામ જાય છે.

૪૨] પાંચમી ચોપડીના “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” ચાર આના.

કઠ્ઠા-ઐતિહાસિક શહેર છે. હૈદરાબાદ-સિંધની અસલ રાજધાની હતું. રૂપાનું તથા લાખનું કામ વખણાય છે. એ સિંધુ નદીને કાંઠે છે. ઉમરકોટ-એમાં અકબરનો જન્મ થયો હતો. સક્કર-જલ્લાનું મુખ્ય શહેર સિંધુને કાંઠે છે. બક્કર-સિંધુ નદીમાં બેટ છે. તેના પર મોટો કિલ્લો છે. શિકારપુર-એને પહેલાં ખોરાસાનની ભાગીળ કહેતા હતા. વેપારનું મથક છે. શેતરંજી ને ગામડી કાપડ વખણાય છે. લારખાના-એમાં બાગ બગીચા ઘણા છે. ગરમ, સુતરાઉ કાપડ ને પિત્તળનાં વાસણુ વખણાય છે. સેવાન-જુનું શહેર છે. સીકંદરના વખતનો કિલ્લો હજુ જોવામાં આવે છે. જોકોખાખાદ-જોકબ સાહેબે વસાવ્યું હતું, આખા ઈલાકામાં સાથી વધારે તાપ અહીં પડે છે. ખેરપુર-મુસલમાનની રાજધાનીનું શહેર છે. હાથીદાંતનું કામ, તરવાર, ત્રાખના રમકડાં તથા શેતરંજીને માટે પ્રખ્યાત છે.

સ. ૧૦૮) મુંબઈ બેટની રાજધાની, ભાગ, વિસ્તાર, વસ્તી, વસ્યાની સાલ, મુખ્ય ઉદ્યોગ, આયાત, નિકાશ, ગુફા અને જોવા લાયક સ્થળો ગણાવો.

જ. ૧૦૮) રાજધાની-મુંબઈ. ભાગ-(૧) કોટ. (૨) બહાર કોટ. (૩) બોંબલથી મહીમ. વિસ્તાર-૨૨ ચોરસ માઇલ. વસ્તી-૧૧ લાખ માણસની. વસ્યાની સાલ-ઈ. સ. ૧૬૬૧માં પોર્ટુગીઝ પાસેથી અંગ્રેજોને પહેરામણી મળ્યો. મુખ્ય ઉદ્યોગ-કારખાના ને વેપાર. આયાત-ગરમ તથા સુતરાઉ કાપડ, રેશમ, દવા, દારૂ, કાચકામ, ધાતુ, કરીઆણું, ચા,

ચોથા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” ચાર આના. [૪૩

ખાંડ, લોહાનો સામાન. સંચાઓ, ફેરોસીન, રમકડાં. નિકાશ-
અનાજ, તેલીબીયાં, રૂ, ચામડાં, હાડકાં, શણ, ઊન. ગુફા-
ધારાપુરી, વિરાર, કનેરી. જોવા લાયક સ્થળો-મ્યુનિસિ-
પાલીટીનું મકાન, કાર્ડ્સ મારકીટ, ટંકશાળ, ટાઉનહોલ,
બોરીખંદરનું સ્ટેશન, રાજાબાઇ ટાવર, પોસ્ટ ઓફિસ, હાઇકોર્ટ,
દીવાદાંડી, વિક્ટોરિયા બાગ, સંગ્રહસ્થાન, ગોદી.

સ. ૧૦૯) મુંબઈ વિભાગ કયા વિભાગ સાથે જોડાયેલો નથી ?

જ. ૧૦૯) મધ્ય વિભાગ.

સ. ૧૧૦) મુંબઈ વિભાગની આબાદીનો આધાર શેના પર છે ?

જ. ૧૧૦) કારખાનાં ને વેપાર.

સ. ૧૧૧) હિંદુસ્તાનના કયા કયા મુખ્ય શહેરો સાથે મુંબઈ કેવી રીતે
જોડાયેલું છે ?

જ. ૧૧૧) મદ્રાસ, દિલ્હી ને કલકત્તા સાથે રેલ્વેથી.

લંકા ને અલ્લદેશ સાથે આગબોટથી.

સ. ૧૧૨) જિલ્લાઓ અને મુંબઈ બેટ સિવાય ઇલાકાની બહાર ગવર્નર
સાહેબના તાબામાં શું શું છે ?

જ. ૧૧૨) અરબસ્તાનમાં એડન, પેરિમ ને સોકોટ્રા.

સ. ૧૧૩) એડન વિષે શું જાણો છો.

જ. ૧૧૩) એડનનું ક્ષેત્રફળ ૮૦ ચોરસ માઈલ છે. મુંબઈથી આગ
બોટને રસ્તે ૧૬૬૪ માઈલ દૂર છે, ત્યાં છ દિવસમાં જવાય
છે. વસ્તી ૪૬ હજાર માણસની છે. તાપ ધણો ને વરસાદ
નહિ જેવોજ પડે છે. અરબસ્તાન ને આફ્રિકાના બંદરો.

૪૪] ચોથી ચોખરીના "ડિક્ટેશન (શિક્ષક)" ચાર જ્ઞાન.

સાથે એનો વેપાર છે. આગબોટનું મોટું જંકશન છે. એ મુંબઈ ખેટના કમિશનરના તાબામાં છે.

ટીપ:-સોહાદ્રામાં એળીઓ થાય છે

મુખ્ય નિકાશ-કાપડ, અનાજ, ખુંદ, તમાકુ ન વ્ય.મડ.

સ. ૧૧૪) મધ્ય વિભાગના જિલ્લા, તેના મુખ્ય શહેરો તથા દેશી રાજ્યો લખો.

જ. ૧૧૪) મધ્ય વિભાગ.

જિલ્લા.

મુખ્ય શહેરો.

૧. પશ્ચિમ ખાનદેશ જિલ્લો.	ધુળીઆ, માલેગામ, નંદરઆર.
૨. પૂર્વ ખાનદેશ જિલ્લો.	જળગામ, જુસાવળ, અમલનેર, નાસીરાબાદ.
૩. નાશિક જિલ્લો.	નાશિક, અંબક, દેવલાલી. સિનર, ધગતપુરી, મનમાડ.
૪. અહમદનગર જિલ્લો.	અહમદનગર, ખર્જી, કોપરગામ, સંગમનેર, આકોલા.
૫. પુના જિલ્લો.	પુના, ખડકી, લોણાવલા (લાનોલી) જુન્નર, ધોંડ
૬. સતારા જિલ્લો.	સતારા, મહામજેશ્વર કોરેગામ, વાછ.
૭. સોલાપુર જિલ્લો.	સોલાપુર, બાસી, પંઢરપુર.

દેશી રાજ્યો.

૧. મહેવાસી પરગણાં. ૨. સુરગાણાનો મુલક. ૩. સતારા જગીર એમાં બોર, ફલટણ ને ઐધ જગીર તથા અક્લોકટ સંસ્થાન છે.

- સ. ૧૧૫) મધ્ય વિભાગના પર્વત, નદી, વસ્તી, ભાષા, પેદાશ, હુન્નર, નિકાસ, જત્રાના ઠેકાણાં; હવા ખાવાનાં ઠેકાણાં તથા રેલ્વે લખો.
- જ. ૧૧૫) પર્વત-ચાંદવડ સાતમાળા અથવા અગ્નિ-ટામાં, સહ્યાદ્રિ, અગ્નિ-ટામાં ઐદ્ધ લેકની ગુફા છે નદીઓ-ગોદાવરી, કૃષ્ણા બીમા, નીરા, સીના, વાણી. વસ્તી-૬,૩૮,૭૦૦૦. ભાષા-મરાઠી. પેદાશ-દ્રાક્ષ તથા મેવો, ખાજરી, ઘઉં, તેલીબીયાં ૨. હુન્નર-જડાકાગળ, તાંબા પિત્તળનાં વાસણ તથા દક્ષિણી સાડી બનાવવાનો. નિકાસ-૩, તેલીબીયાં, અનાજ, હાથ, વણાટનું કાપડ, તાંબા પિત્તળનાં વાસણ, ચોપડાના કાગળ, સાડીઓ. જત્રાનાં ઠેકાણાં-નાશક, ત્યંબક, પંઢરપુર. હવા ખાવાનાં ઠેકાણાં-દેવલાલી, લોણાવલા, (લાનોલી) મહાબળેશ્વર, પંચગતી. રેલ્વે-જી. આઇ. પી. રેલ્વે. એનો એક ફાટો ખાનદેશ જિલ્લામાં અને બીજો પુના તથા સોલાપુર જિલ્લામાં જાય છે.

ટીપ:-સહ્યાદ્રિનું કળસુબાઈ સિખર મહાબળેશ્વર કરતાં ઊંચું છે, તે અહમદનગર જિલ્લામાં છે. પશ્ચિમ ખાનદેશ જિલ્લામાં તાપી નદી પર પ્રખ્યાત જત્રાનું સ્થળ છે. અહમદનગર જિલ્લામાં ૨૧૦૦૦ ખ્રિસ્તી છે.

- સ. ૧૧૬) મધ્ય વિભાગમાં કયો લીલો મેવો ક્યાં થાય છે ?
- જ. ૧૧૬) નાશક અને પુનામાં લીલી દ્રાક્ષ, અંજીર ને નારંગી થાય છે.
- સ. ૧૧૭) મધ્ય વિભાગના મુખ્ય શહેરો પ્રખ્યાતી સાથે લખો;
- જ. ૧૧૭) **ધુળીઆ**-પશ્ચિમ ખાનદેશની રાજધાની છે. અળસી તથા રૂના વેપારનું મથક પાંજરા નદીપર છે. **નંદરબાર**-નંદગવલી મુસલમાને વસાવ્યું હતું. અળસી, ધઉ, ચણા ને રોસા તેલના વેપારનું મથક. **જળગામ**-પૂર્વ ખાનદેશની રાજધાની છે. રૂ, તેલ, અળસીના વેપારનું મથક. **ભુસાવળ**-રેલ્વે જંકશન છે. અહીંથી જી. આઇ પી. નો એક ફાંટો જમલપોર તરફ અલ્હાબાદ ને ખીજો ફાંટો નાગપુર તરફ કલકત્તા જાય છે. **નાશક**-ગોદાવરીને કાંઠે જનત્રાનું શહેર. અહીં પંચવટી છે. તાંબા-પિત્તળનાં વાસણુ વખણાય છે. **દેવલાલી**-હવા ખીત્રાનું સ્થળ છે. **ત્યંબક**-ગોદાવરીને કાંઠે જનત્રાનું સ્થળ છે. અહીં દર બાર વરસે જનત્રા જરાય છે. **સિન્નર**-એમાં શેઝી, પાન, કેળાંને ડાંગર પાકે છે **અહમદનગર**-સીના નદીને કાંઠે અહમદ નિઝામશાહે વસાવ્યું હતું. કિલ્લો જોવા લાયક છે. અહીંની દક્ષિણી સાડીઓ વખણાય છે. **ખડી**-અહીંઆ મરાઠાએ નિઝામને હરાવ્યો હતો. એ લડાઈને કુર્દલાની લડાઈ કહે છે. **પુના**-પેશ્વાની રાજધાની હતી. મધ્ય વિભાગની રાજધાનીનું શહેર છે. તેથી કમીશ્નર સાહેબ અહીં રહે છે. ચોમાસામાં ગવર્નર સાહેબ અહીં રહે છે. ત્રણ મહાવિદ્યાલય અને ઈજનેરી તથા ખેતીવાડીનાં પણ મહાવિદ્યાલયો છે. પાન વખણાય છે. **ખડકી**-અહીં

અંગ્રેજ અને પેશ્વા વચ્ચે લડાઈ થઈ હતી. લક્ષ્મીની
છવણી છે, લોણાવલા-લાનોલી) બોરધાટ પર હવા ખાવાનું
સ્થળ છે. અહીંથી થોડે છેટે કાલીની ગુફા જેવા લાયક છે.
સતારા-સત્તર કોટ, દરવાજા ને યુરજા હતા, તેથી એ
નામ પડ્યું છે. શિવાજીના વંશની રાજધાની હતી.
મહાબળેશ્વર-સહ્યાદ્રિ પર હવા ખાવાનું સ્થળ છે. વડાર
સ્ટેશનથી ૪૦ માઈલ દૂર છે. પુનેથી પગ રસ્તે મોટરમાં
જવાય છે. ઉનાળામાં ગવર્નર સાહેબ અહીં રહે છે.
સોલાપુર-દેશી લુગડાં અને જુવાર વખણાય છે.
કાંતવાની તથા વણવાની મીતો છે. ખાસી-કપાસ
ને તેલીબીયાંના વેપારનું મથક છે. એ આ ઇલાકાની
બહારની હદમાં છે. પંઢરપુર-બીમા નદી પર બનાવેલું
ઢેકાણું છે. એમાં વિદ્યલનાથજીનું દહેરું છે. તપખીર, અગર-
બત્તી, કંકુ ને દાળીઆ વખણાય છે. ફેલ્ટન-પથરની
કોતરેલી મૂર્તિઓ વખણાય છે. ચેવલા-નાશક જિલ્લામાં
છે. હાથ વણાટનું કાપડ વખણાય છે. પીપલનેર-પશ્ચિમ
ખાનદેશ જિલ્લામાં છે. અહીં વરસાદ બહુ પડે છે.
પંચગની-મહાબળેશ્વર પાસે હવા ખાવાનું સ્થળ છે.

- સ. ૧૧૮) મધ્ય વિભાગના કયા કયા તાલુકા ઇલાકાની બહાર છે ?
જ. ૧૧૮) સોલાપુર જિલ્લાનો ખાસી તાલુકો તથા અહમદનગર
જિલ્લાનો જામખેડ તાલુકો.
સ. ૧૧૯) દક્ષિણ વિભાગના જિલ્લા, તેના મુખ્ય શહેરો તથા દેશી
રાજ્યો લખો.

જ. ૧૧૯)

દક્ષિણ વિભાગ.

જિલ્લા,

૧. વિજયપુર જિલ્લો

૨. બેલગામ જિલ્લો

૩. ધારવાડ જિલ્લો

૪. કાનડા જિલ્લો

૫. રતનાગિરિ જિલ્લો

૬. કોલાખા જિલ્લો

મુખ્ય શહેરો.

વિજયપુર, તાલીકોટ કલાદગી,
બાગલકોટ.

બેલગામ, ગોકાક, અથણી.

ધારવાડ, હુબળી, ગદગ.

કારવાર, કુમટા, હોનાવર, ગોકાણ

રતનાગિરિ, માલવણ, વેંગુલી.

અલીબાગ, ઉરણ, મહાડ.

માથેરાન, ચેહિલ.

ટીપ્પા-વિજયપુર જિલ્લાને પહેલાં કલાદગી જિલ્લો કહેતા હતા.

દેશી રાજ્યો.

૧. કોલ્હાપુર સંસ્થાન

૨. દક્ષિણ મરાઠા જાગીર

મુખ્ય રાજ્યો

કોલ્હાપુર

(૧) સાંગલી, (૨) મીરજ વડીશાખા

(૩) મીરજ નાની શાખા.

(૪) કુરંદવાડ વડી શાખા.

(૫) કુરંદવાડ નાની શાખા.

(૬) જમખંડી, (૭) મુધોળ.

(૮) રામદુર્ગ.

૩. જત અને ડફળાપુર સંસ્થાન

૪. સાવનુર સંસ્થાન

૫. સાવંતવાડી સંસ્થાન

૬. જંજીરા સંસ્થાન

જત, ડફળાપુર.

સાવનુર

સાવંતવાડી.

જંજીરા

સુરત જિલ્લાનો “જૂગાળ શિક્ષક” ત્રણ આના. [૪૯

સ. ૧૨૦) દક્ષિણ વિભાગની રેલ્વે, પર્વત, નદી, અંદર, ઘોઘ, ઉના પાણીના ઝરા, જંગલો, વસ્તી, ભાષા પેદાશ, હુન્નર, ખનીજ, નિકાસ, હવા ખાવાનાં સ્થળ ને જાત્રાનાં ઠેકાણાં લખો.

જ. ૫૨૦) રેલ્વે-વેસ્ટ ઇંડીઆ પોર્ટુગીઝ રેલ્વે. લોંઘાથી માર્મે ગોવા સુધી જાય છે. પૂર્વ ભાગમાં સર્ધન મરાઠા રેલ્વે છે. પર્વત-સહ્યાદ્રિ. એ ઉત્તર દક્ષિણ આવેલો છે તેથી દક્ષિણ વિભાગના પૂર્વ ને પશ્ચિમ એમ એ ભાગ થાય છે. નદીઓ-નીમા. કૃષ્ણા, ધટપ્રભા, મલપ્રભા, તુંગ-ભદ્રા, શિરાવતી. અંદરો-અલીઆગ, રત્નાગિરિ, માલવેણ, વેંગુર્લા, કારવાર, અંકોલ, કુમટા. ને હોનાવર. ઘોઘ-ધટ-પ્રભાનો ને ગેરસખાનો. ઉના પાણીના ઝરા-દાપોલી, ખેડ, સંગમેશ્વર ને રાજપુર એ રત્નાગિરિ જિલ્લામાં છે. જંગલો-કોલાબા, રત્નાગિરિ ને બેલગામ જિલ્લાનું. વસ્તી-૫૦,૩૧,૦૦૦૦ માણસની છે. ભાષા-મરાઠી ને કાનડી, પેદાશ-ડાંગર, નાળિયેર, સોપારી, કઠોળ, જીવાર, બાજરી, ઘઉં, કપાસ, તેલીબીયાં, એલચી. હુન્નર-કાથાનાં દોરડાં વણવાનો, સાદડી ગુંથવાનો, કાચની બંગડી બનાવવાનો, દેશી કાપડ વણવાનો તથા તેલ કાઢવાનો. ખનીજ-સોનું, રૂપું, લોદું, તાંબુ. નિકાસ-ચોખ્ખા, રે, સાગ, નાળિયેર, કોપરેલ, મીઠું, સુખડ.

હવા ખાવાનાં ઠેકાણાં-માથેરાન. જાત્રાનાં ઠેકાણાં-ગોકર્ણ.

સ. ૧૨૧) દક્ષિણ વિભાગના મુખ્ય શહેરો પ્રખ્યાતિ સાથે લખો.

જ. ૧૨૧) વિજયપુર-મુસલમાની રાજધાનીનું શહેર હતું. રોજો જોવા લાયક છે. આ રોજનો ધુમટ પૃથ્વીપર મોટામાં મોટો છે. એમાં મલિકે મેદાન નામની જીના વખતની તોપ છે.

જનરાતના દતિહાસની વાર્તાથી રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા ૭ આના.

તાલીકોટ-ઐતિહાસિક શહેર છે. અહીં આ દક્ષિણના મુસલમાન પાદશાહે વિનયનમરના હિંદુરાગને હરાવ્યો હતો. બેલગામ-એનું નામ વેલુગામ છે કારણ અહીં વેલુ=વાંસ બહુ થાય છે. દક્ષિણ વિભાગની રાજધાનીનું શહેર છે. એમાં કમિશ્નર રહે છે. એમાં લક્ષ્મરની હાવણી છે. ગોકાક-રમકમાં વખણાય છે. અથલી-અહીંથી ઘટપ્રભાનો ધોધ નેવા જવાય છે. અહીંથી ધાલજા ને સુરેખાર બહાર ગામ જાય છે. અને ડાંચર, નાજિએર ને માછલાં આવે છે. ધારવાડ-એ શહેરનો કિલ્લો ધારરાવે બધાવ્યો હતો. રના વેપારનું મથક છે. હુબળી-સુતરાઉ ને રેશમી કાપડ તાંબાનાં વાસણ, અનાજ અને મીઠાના વેપારનું મથક છે. કારવાર-મલાકામાં ત્રીજા નંબરનું બંદર છે. હોનાવર-એ બંદર છે. અહીંથી ગેરસપાનો ધોધ નેવા જવાય છે. ગોકર્ણ-જનવાનું ડુંગણું છે. શિવે રાવણને જે બાણ આપ્યું હતું તે આ દહેરામાં છે. રતનાગિરિ-બંદર છે. માલવણ-એ બંદર છે. આ બંદરમાંના એક બેટપર સિંહદુર્ગ નામનો એક મોટો કિલ્લો હતો. એમાં દરીઆમાં લૂટ કરનારા (ચાંચીઆ) રહેતા હતા. વેંગુર્લી-બંદર છે. અહીં કાળુ બહુ થાય છે. બેલગામનો બધો માલ આ બંદરથી બહારગામ જાય છે. અલીઆગ-અહીં મુસલમાને ધણા કુવા બધાની આપેલા તે પરથી એ નામ પડ્યું. એ બંદર છે. ઉરણુ-અહીં દારૂ ગાળવાની બકીઓ છે. મહાડ-બૌદ્ધ લોકોની નેવા લાયક ગુફા અહીંથી થોડે દૂર છે. માથેરાન સદ્વાદિમાં

હવા ખાવાનું સ્થળ છે. નેરળ સ્ટેશનથી રેલ રસ્તે જવાય છે. એલિલ-એનું નામ ચંપાવતી અને રેવતી ક્ષેત્ર છે. અહીંના ચેવલી પાન ગુજરાતમાં આવે છે. અહીં રેશમી કાપડ અને છે. કોલહાપુર-શિવાજીના વંશની શાખાનું રાજ્ય છે. પોલિટિકલ એજન્ટ અહીં રહે છે. મીરજ-એમાં સારંગી ને તંબુરા સારાં અને છે. શીરહટ્ટી-સાંગલી સંસ્થાનનું ગામ ધારવાડ જિલ્લામાં તુંગભદ્રાને કાંઠે છે. સાવનુર-મુસલમાની સંસ્થાન ધારવાડ જિલ્લામાં છે. એના પોલિટિકલ એજન્ટ ધારવાડના કન્સ્ટેબલ છે સાંવતવાડી-કેડ સ્થાવરે આ શહેર વસાવ્યું હતું. એને વાડી પણ કહે છે. જંજીરા-ગદરાબાદના સીધીનું રાજ્ય છે. જંજીરા (ટાપુ) પરથી જંજીરા નામ પડ્યું છે. એમાં સીધીની વસ્તી છે. ગાવા (પાંચિમ)-પોર્ટુગીઝની રાજધાનીનું શહેર તથા બંદર છે. પોર્ટુગીઝનો ગવર્નર જનરલ અહીં રહે છે,

સ. ૧૧૨) કયા વિભાગમાં એલચી, સોપારી, મરી, કામ્બુ ને કોકમ થાય છે.

જ. ૧૨૨) દક્ષિણ વિભાગમાં

સ. ૧૨૩) દક્ષિણ વિભાગમાં કયો પાક વધારે થાય છે? જ. ૧૨૩) ડાંગર,

સ. ૧૨૪) સ્ટેટના પથર ક્યાંથી નીકળે છે? જ. એલગામ જિલ્લામાંથી.

સ. ૧૨૫) કિંમતી ખનીજો કયા જિલ્લામાંથી નીકળે છે? જ. ધારવાડ.

સ. ૧૨૬) સાંગલી સંસ્થાનનું મંગળવેદા, અને શીરહટ્ટી ક્યાં છે?

જ. ૧૨૬) મંગળવેદા સોલાપુરની દક્ષિણે અને શીરહટ્ટી ધારવાડ જિલ્લામાં છે.

સ. ૧૨૭) શિવાજીના વંશજોનું રાજ્ય હાલમાં ક્યાં છે?

જ. ૧૨૭) કોલહાપુરમાં.

૫૨] ચોથીના અર્થ સાહસાત આના.

ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તારેખી ૨

રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા છ આના.

પરચુરણ પ્રશ્નોત્તર.

સ. ૧૨૮) ક્યા ક્યા જિલ્લાના કલેક્ટરો પોલિટિકલ એજન્ટ છે તે તેમનાં તાબામાં ક્યાં ક્યાં રાજ્યો છે ? જ. ૧૨૮)

જિલ્લાના કલેક્ટર	{ પોલિટિકલ એજન્ટ	જિલ્લાના કલેક્ટર	{ પોલિટિકલ એજન્ટ
સુરત	સુરત એજન્સિ	સતારા	ઝાંધ ને ફલટણ
ખેડા	ખંભાત સંસ્થાન.	સોલાપુર	અક્કલકોટ સંસ્થાન
પંચમહાલ	રેવાકાંઠા એજન્સિ.	વિઘ્નપુર	જત ને ડફળાપુર
થાણા	જવાર સંસ્થાન.	ધારવાડ	સાવનુર સંસ્થાન
સપ્કર	ખેરપુર સંસ્થાન	કાલાખા	જંજીરા
પશ્ચિમ ખાનદેશ મહેવાસી પરગણાં		કોલ્હાપુરના પોલિટિકલ એજન્ટ	
નાશિક	સુરગણાનો મુલક.	—દક્ષિણ મરાઠા જાગીરના	
પુના	ભોર સંસ્થાન.	પોલિટિકલ એજન્ટ છે.	

સ. ૧૨૯) ખાસ પોલિટિકલ એજન્ટો ક્યાં ક્યાં છે ?

જ. ૧૨૯) મહિકાંઠા એજન્સિ, અને કોલ્હાપુર સંસ્થાનમાં. સાવંતવાડીમાં પોલિટિકલ સુપરિન્ટેન્ડન્ટ છે.

સ. ૧૩૦) સિંધ વિભાગના ક્યા જિલ્લામાં ડેપુટી કમિસ્નર છે ?

જ. ૧૩૦) સિંધનો ઉપત્રો સરહદનો મુલક, અને થરપારકર જિલ્લો.

સ. ૧૩૧) સાવંતવાડીને વાડી સા કારણથી કહેતા હશે ?

- જ. ૧૩૧) એમાં વાડીનાં જેવાં ફળો જેવાં કે નાળિયેર, સોપારી, કેરી, કેળાં, લોંબુ, કાળુ, ફળુસ, અને કોકમ થાય છે માટે.
- સ. ૧૩૨) ખીણ, ઉચ્ચ પ્રદેશ, ઘાટ, એજન્સિ, જંકશન, ખાડ, ગોદી, ટનલની વ્યાખ્યા આપો.
- જ. ૧૩૨) ખીણ એ પહાડ વચ્ચેની નિચાણ જગા. ઉચ્ચ પ્રદેશ-પહાડો પર આવેલો પ્રદેશ. ઘાટ-પર્વતમાંથી જવા આવવાનો રસ્તો. એજન્સિ-નાનાં દેશી રાજ્યનો જથ્થો. જંકશન-જ્યાં આગગાડીના રસ્તા મળે છે તે જગા. ખાડ-વહાણો સહીસલામત રહી શકે એવો પાણીનો ભાગ. ગોદી-આગ-ઘાટમાંથી માલ ચઢાવવા ઉતારવા માટે બારામાં જે બાંધકામ કરેલું તે. ટનલ-પહાડ કે જમીનની અંદર થઇને જવાય તેવો કારીને બનાવેલો રસ્તો.
- સ. ૧૩૩) ખાલસા મુલક એટલે શું ?
- જ. ૧૩૩) અંગ્રેજ સરકારની સંપૂર્ણ માલકીનો મુલક.
- સ. ૧૩૪) દેશની આબાદીનો આધાર શાના ઉપર રહેલો છે ?
- જ. ૧૩૪) ખેતી, ખનીજ, હુન્નર ને વેપાર.
- સ. ૧૩૫) અંગ્રેજ સરકારનું પોતાનું રાજ મુંબઈ ઇલાકામાં ક્યાં ક્યાં છે ?
- જ. ૧૩૫) બધા જિલ્લાઓમાં, અને મુંબઈ બેટમાં.
- સ. ૧૩૬) જિલ્લાઓ અને મુંબઈ બેટ સિવાય ઇલાકાની બહાર ગવર્નર સાહેબની સત્તા ક્યાં ક્યાં છે ?
- જ. ૧૩૬) અરબસ્તાનમાં એડન, પેરિમ ને સોકોટ્રા.
- સ. ૧૩૭) ઇલાકામાં મીઠું ક્યાં ક્યાં પકવવામાં આવે છે ?

૫૪] ચોથા ધોરણનો “મુખ્યમણિવ શિક્ષક” ચાર આના

જ. ૧૩૭) કાઠિઆવાડમાં હડીયાણા, ભાવનગર તાળાનાં ગામો, આસપોડા, ધરાસણા, વસઇ, ભાઈદર, માટુંગા તથા કોલાળા જિલ્લામાં.

સ. ૧૩૮) ચરોતર, કાનમ, ખારાં, ભાલ, મેવાસ, લાટ અને નળકાંઠો ક્યાં આવ્યો ?

જ. ૧૩૮) ચરોતર-ખેડા જિલ્લાનો મધ્ય ભાગ. કાનમ-ભરૂચ જિલ્લાનો પૂર્વભાગ. ખારાં-ભરૂચ જિલ્લાનો પશ્ચિમભાગ. ભાલ-ધોળકા તથા ધંધુકા તાલુકાનો અને કાઠિઆવાડનો કેટલોક ભાગ. મેવાસ-મહી નદીની આસપાસનો મુલક. લાટ-મહી અને નર્મદા વચ્ચેનો મુલક. નળકાંઠો-નળ સરોવરની આસપાસનો ભાગ.

સ. ૧૩૯) મુખ્ય ઇલાકાની છેક ઉત્તરમાં તથા છેક દક્ષિણમાં ક્યા વિભાગ આવ્યા ?

જ. ૧૩૯) ઉત્તરમાં સિંધ વિભાગ. દક્ષિણમાં દક્ષિણ વિભાગ.

સ. ૧૪૦) ક્યા વિભાગમાં મુસલમાનની વસ્તી વધારે છે ?

જ. ૧૪૦) સિંધ વિભાગમાં.

સ. ૧૪૧) ઉત્તર વિભાગ ને સિંધ વિભાગનો મુકાબલો કરો.

જ. ૧૪૧ ઉત્તર વિભાગ.

સિંધ વિભાગ.

૧. ૧ ગણો.

સાડા ત્રણ ગણો

૨. પશ્ચિમમાં અરબી સમુદ્ર.

પશ્ચિમમાં હાલા પર્વત

૩. વરસાદ વધારે ને તાપ ઓછો

વરસાદ ઓછો ને તાપ વધારે

૪. હવા ભેજવાળી

હવા ગરમ

૫. ઇમારતી લાકડું થાય છે.

ઇમારતી લાકડું થતું નથી

૬. ગુજરાતી ભાષા.

સિંધી ને બલુચી ભાષા

પાંચમી ચોપડીનો “ હિરેશન શિક્ષક ” ચાર આતા. [૫૫]

૭. હિંદુની વસ્તી વધારે	મુસલમાનની વસ્તી વધારે
૮. વસ્તી વધારે	વસ્તી ઓછી
૯. પૂર્વ ભાગમાં કુંગરો	પૂર્વભાગમાં રણુ
૧૦. ઢાળ પશ્ચિમનો	ઢાળ દક્ષિણનો
૧૧. ધરોપર નળીયાં	ધરો પર ધાયાં

સ. ૧૪૨) થાણા જિલ્લો ઉત્તર વિભાગના બીજા જિલ્લાઓથી કયું કયું બાજતમાં જુદો પડે છે ?

જ. ૧૪૨) (૧) ગુજરાતમાં ગુજરાતી ભાષા બોલાય છે, ત્યારે થાણામાં મરાઠી ભાષા બોલાય છે. (૨) ગુજરાતના બ્રાહ્મણો ઔદિચ્ય કહેવાય છે. ત્યારે થાણાના બ્રાહ્મણો ચિત્તખવન (કોકણુરથ) કહેવાય છે. (૩) ગુજરાતના જિલ્લાઓ કરતાં થાણા જિલ્લામાં ડાંગરનો પાક વધુ થાય છે. અને વરસાદ વધુ પડે છે.

સ. ૧૪૩) ગુજરાતના કયા કયા જંકશનોથી ક્યાં ક્યાં જવાય છે ?

જ. ૧૪૩) ૧. બીલીમોરાથી કાલાઆંગા. ૨. સુરતથી અમલનેર.
૩. કોસંબાથી ઝંખવાવ. ૪. અંકલેશ્વરથી નાદોદ.
૫. ભરૂચથી જંબુસર. ૬. મીઆગામથી હોર્ધ.
૭. હોર્ધથી હોરાઉદેપુર. ૮. હોર્ધથી ચાંદોદ.
૯. વિંધામિત્રીથી જંબુસર. ૧૦. વિંધામિત્રીથી હોર્ધ.
૧૧. વડોદરાથી ગોધરા. ૧૨. ગોધરાથી લુણાવાડા.
૧૩. ગોધરાથી હાલોદ. ૧૪. આણંદથી ગોધરા.
૧૫. પેટલાદથી ખંભાત. ૧૬. આણંદથી ખંભાત.

૫૬] પાંચમા ધોરણનો “મુખ્યમણિત શિક્ષક” ચાર આના.

ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તાઓ
રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા છ આના.

૧૭. આણંદથી નડિઆદ. ૧૮. નાડિઆદથી કપડવંજ.
૧૯. નડિઆદથી અમદાવાદ. ૨૦. અમદાવાદથી ધોળકા.
૨૧. અમદાવાદથી ખેડબ્રહ્મા. ૨૨. અમદાવાદથી મહેસાણા.
૨૩. મહેસાણાથી ખેરાળુ. ૨૪. મહેસાણાથી પાટણ.
૨૫. મહેસાણાથી પાલણપુર. ૨૬. પાલણપુરથી ડીસા.
૨૭. પાલણપુરથી આબુરોડ. ૨૮. અમદાવાદથી વીરમગામ.
૨૯. વીરમગામથી ખારાધોડા. ૩૦. વીરમગામથી વઢવાણ.
૩૧. વઢવાણથી ધ્રાંગધ્રા. ૩૨. વઢવાણથી ધોળા.
૩૩. ધોળાથી ભાવનગર. ૩૪. ધોળાથી જેતલસર.
૩૫. જેતલસરથી વેરાવળ. ૩૬. જેતલસરથી પોરબંદર.
૩૭. જેતલસરથી રાજકોટ. ૩૮. રાજકોટથી જામનગર.
૩૯. રાજકોટથી વાંકાનેર. ૪૦. વાંકાનેરથી મોરબી.
૪૧. વાંકાનેરથી વઢવાણ. ૪૨. જામનગરથી દ્વારકા.

ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તાઓ

રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા છ આના.

હિંદુસ્તાનની સામાન્ય ભગોળની

પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના.

કતો-સ્વ. છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.

પરીક્ષામાં આવેલા પ્રશ્નો.

- સ. ૧) બૂશિર અખાત, નદીનું મૂળ, ડેહટા, ખીણ, ટનલ, ધાટ, બંદર અને ખેટ એટલે શું તે સમજાવો.
- સ. ૨) તમે જે જિલ્લામાં રહેતા હો, તે જિલ્લાની સીમા, તાલુકા, મુખ્ય નદી તથા તેના પરનાં મોટાં ગામ લખો.
- સ. ૩) ગુજરાત પ્રાંતમાં આવેલાં દેશી રાજ્યો ગણાવો.
- સ. ૪) ખેડા જિલ્લાના તાલુકા, ભરૂચ જિલ્લાની નદી અને સુરત જિલ્લાનાં હવા ખાવાનાં ઢેકાણાં લખો.
- સ. ૫) તમારા જિલ્લાની ખેતીની તથા ખનીજ પેદાશ અને નિકાશ લખો.
- સ. ૬) નહેર એટલે શું ? તે શા કામમાં આવે છે ? તમારા ઇલાકામાં ક્યાં ક્યાં નહેરો આવેલી છે ?
- સ. ૭) નીચેની જગાઓ શું છે ? ક્યાં છે ? અને શા માટે પ્રખ્યાત છે ? તુળસીસ્થામ, ખંભાત, હુવલી, ગ્યઅંક, ભુજ, ગેરસપ્પા, વિળપુર, ઉમરકોટ, દારકા, શેત્રુંજે, સિંધુ, ખેલગામ, અહમદનગર, સલ્વાદ્રિ, ખોરધાટ, મહાબળેશ્વર, વસઇ.
- સ. ૮) મુંબઈ ઇલાકાની મુખ્ય નદીઓ લખો તેઓ ક્યાંથી નીકળી કોને મળે છે, અને તે પર જે મોટાં શહેરો હોય તે લખો.
- સ. ૯) નર્મદા, તાપી, બીમા, સરસ્વતી ને ગોદાવરી નદી પરનાં બનાનાં ઢેકાણાં લખો.
- સ. ૧૦) ઉત્તર વિભાગના જિલ્લા, એજન્સિ, તથા સંસ્થાન તેના મુખ્ય શહેરો સહિત લખો.

સ. ૧૧) મુંબઈ ઇલાકાના રૂના વેપારનાં ને લશ્કરની ઇવજીનીનાં મથક ગણાવેા.

સ. ૧૨) માંડવી, હૈદરાબાદ, રત્નાગિરિ, પીપળનેર, માથેરાન, ગોકર્ણુ દેવલાલી, વડોદરા, રાજકોટ, સોમનાથ પાટણ, વડતાલ, ભાડબૂત આણુ, કપડવંજ, ખડકી, દેવલાલી, સાંગલી, પંઢરપુર, શિરાવતી, ચાંદવડ, મહી, એ શું છે ? ને શાને માટે પ્રખ્યાત છે ?

સ. ૧૩) મુંબઈ ઇલાકાના રાજકીય ભાગ, અધિકારી તથા રાજધાની લખેા.

સ. ૧૪) કુદરતી ભાગો શા ઉપરથી પડે છે ? મુંબઈ ઇલાકાના કુદરતી ભાગ ગણાવેા.

સ. ૧૫) બંગાળાના અખાતને મળનારી તથા પૂર્વથી પશ્ચિમમાં વહેનારી નદીઓ લખેા.

સ. ૧૬) ડાંગર, તમાકુ, મીઠું, મકાઈ, નાળિયેર, મહુડા, ઘઉં તથા કપાસ, મુંબઈ ઇલાકામાં ક્યાં ક્યાં થાય છે ?

સ. ૧૭) મુંબઈ ઇલાકામાંથી દેશાવર જતી, તથા પરદેશથી આવતી પાંચ પાંચ મુખ્ય વેપારની જાણસેા લખેા.

સ. ૧૮) એક વહાણુ કરાંચીથી કિનારે કિનારે ક્રરવાર જાય છે, તેા રસ્તામાં જે જે બંદરો, નદીનાં મુખેા તથા બેર આવે તે અનુક્રમે લખેા.

સ. ૧૯) ઇલાકામાં વસ્તી વધારે છતાં મોટાં શહેરો થોડા હોવાનું કારણ શું ?

સ. ૨૦) કાઠિયાવાડની તથા કોકણની નદીઓ નાની કેમ છે તેનું કારણ સમજાવેા.

- સ. ૨૧) મુંબઈ ઇલાકામાં એવો કયો વિભાગ છે કે જ્યાં ખેતી ખીલ-
કુલ થતી નથી ?
- સ. ૨૨) દેશની આબાદીનો આધાર કઈ કઈ બાબત પર છે ?
- સ. ૨૩) ખાલસા મુલક એટલે શું ? સંસ્થાન એટલે શું ?
- સ. ૨૪) નીચેની જગાઓ નકશામાં બતાવો ને શાને માટે પ્રખ્યાત છે.
તે કહો. અહમદનગર, એઉલ, વસઈ, ભુસાવળ, કપડવંજ,
ગોવા, વલસાડ, શિરાવતી, સેવાન, ડીસા, ગોધરા, મહામણેશ્વર,
વાંદરા, ગઢડા, હોનાવર, દીવ, ભાવનગર, ઇડર, સુરત, નંદરબાર,
પાલિતાણા, રાજકોટ, જોકોઆબાદ. એકન, ખેલગામ, પુના,
સોલાપુર, જુનામઢ, ચાંપાનેર, નાશિક, બનાસ, સાણી, પોરમ,
કેપરામસ, વેંગુર્લા, ઉરણ, લાનોલી, ગોકર્ણી, હુબળી, સોકોદ્રા,
થળધાટ ઇગતપુરી, મનમાડ, ધોંડ અને લોંડા.
- સ. ૨૫) સિંધ કરતાં ગુજરાતમાં નદીઓ વધારે છે તેનાં કારણ સમજાવો.
- સ. ૨૬) કરાંચીથી આગગાડીમાં મુંબઈ જતાં ક્યાં ક્યાં મોટા
સ્ટેશનો આવશે ?
- સ. ૨૭) ઇલાકાનો રાજપ્રહીવટ સમજાવો.
- સ. ૨૮) ક્યા ક્યા જિલ્લાના કલેક્ટર પોલીટિકલ એજન્ટ છે ?
- સ. ૨૯) ઇલાકામાં આવેલા મુસલમાની રાજ્ય તથા જત્રાનાં
ઠેકાણાં લખો.
- સ. ૩૦) મુંબઈ ઇલાકાની ખાસ જોવા લાયક જગ્યાઓ ગણાવો.
- સ. ૩૧) મુંબઈ ઇલાકાના નકશાના ખોખામાં નીચેની જગ્યાઓ પુરો.
નવસારી, ખંભાત, ધંધુક, વઢવાણ, વીરમગામ, સુરત,
જાકરાબાદ, ખર્ડ, જળમગમ, અમરુલી, ખેલગામ, પુના, કરાંચી,

૬૦] ચોથી ચોપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના.

અમદાવાદ, માંઝ,(રાસમુરારી),વડોદરા, ભુજ, માંડવી, રત્નાગિરિ,
કારવાર, રાજકોટ, પાલણપુર, વસઈ, સિદ્ધપુર, હૈદરાબાદ, કોલ્હા-
પુર, વલસાડ, કલ્યાણ, ધર્મિતપુરી, મનમાડ, લોંઠા, ગોવા, પાર-
નેરા, ખારાધોડા, બહુધાન, દાહોદ, લસુદ્રા, હૈદરાબાદ, નાશક,
નવાનગર, માથેરાન. ડાક્ટર.

સ. ૩૨) કાઠિઆવાડના પ્રાંતોનાં નામ, અધિકારી તથા તેના મુકામ
અને દરેક પ્રાંતોમાં આવેલા મુખ્ય રાજ્ય લખો.

સ. ૩૩) મુંબઈથી કરાંચી કયે કયે માર્ગે જઈ શકાય ?

સ. ૩૪) ગુજરાતમાં આવેલાં રેલ્વેનાં જંકશન લખો.

સ. ૩૫) ધણાકમાં વધારેમાં વધારે તાપ તથા વરસાદ ક્યાં પડે છે ?

સ. ૩૬) કોકણમાં વધારે વરસાદ પડવાનું અને સહ્યાદ્રિની પૂર્વમાં ઓછો
પડવાનું કારણ સમજાવો.

સ. ૩૭) મુંબઈ ધણાકમાં મોટામાં મોટા પર્વત, નદી, દેશીરાજ્ય,
વિભાગ, બેટ, શહેર, ને બંદર લખો.

સ. ૩૮) મધ્ય વિભાગ તથા દક્ષિણ વિભાગનાં દેશી રાજ્યો લખો.

સ. ૩૯) થાણા ને કોલાઆ જિલ્લા કઈ કઈ બાબતમાં મળતા છે ?

સ. ૪૦) સિંધમાં ડેપ્યુટિ કમિશનરો કેટલા છે ને તેમના તાબામાં ક્યા
ક્યા જિલ્લા છે ?

સ. ૪૧) તમારા ધણાકમાં નોન રેગ્યુલેશન પ્રાંત કયો છે ?

સ. ૪૨) નીચેનાં સ્થળો નક્શામાં બતાવો તથા નામ પાડવાનાં કારણ
લખો. ભુજ, જુનાગઢ, ભરૂચ, બેલગામ, કાઠિઆવાડ, સિંધ,
જેઠાઆબાદ, મહેમદાવાદ, અમદાવાદ, અમનગર, અલીબાગ,
સતારા, સુરત, લાડખૂત, બહુધાન, સિદ્ધપુર, જંજીરા, નાશક, દીવ.

ચોથા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” ચાર આના [૬૧

- સ. ૪૩) સિંધ વિભાગના જિલ્લા, ઉત્તર વિભાગની નદી, મધ્ય વિભાગના દેશી રાજ્યો અને દક્ષિણ વિભાગના બંદરો લખો.
- સ. ૪૪) અ. મુંબઈ ઇલાકાની ભૂતળ રચના અને હવાની લોક પર શું અસર થયેલી છે ? બ. પાક પર શું અસર થયેલી છે ?
- સ. ૪૫) સિંધુ, નર્મદા, તાપી, મહી અને ગોદાવરી નદીની લંબાઈ રેકલથી ભરીને કહો.
- સ. ૪૬) સિંધુ નદીને વિષે જાણવા જેવી શી વાત છે ?
- સ. ૪૭) મુંબઈ ઇલાકામાં કાપડની મીલો ક્યાં ક્યાં શહેરોમાં છે ?
- સ. ૪૮) ક્યા ક્યા વિભાગમાંથી કિંમતી ધાતુઓ નીકળે છે ?
- સ. ૪૯) તમારા વિભાગમાં ક્યા ક્યા જિલ્લા આવ્યા ? અને તેઓ તમારા જિલ્લાથી કઈ દિશામાં છે ?
- સ. ૫૦) કરાંચી, જેકાબાબાદ, પુના, બેલગામ, ધુળીઆ, વડોદરા, કોલ્હાપુર, અહમદનગર, રાજકોટ, અમદાવાદ, સોલાપુર, બાર્સી, ગોધરા, રત્નાગિરિ, મુંબઈ, જુસાવળ, મહાબળેશ્વર, હુબલી એ સુરતથી કઈ દિશામાં છે ?
- સ. ૫૧) સુરત કરતાં અમદાવાદમાં તાપ તથા ટાઢ વધારે પડવાનું કારણ શું ?
- સ. ૫૨) દક્ષિણ વિભાગમાં તથા સિંધ વિભાગમાં મુસલમાની રાજ્ય કયું છે ?
- સ. ૫૩) ડીસા ને રાધનપુર એ બેમાં કયું શહેર ઉંચી જગા પર છે, અને તે તમે શા આધારે કહો છે.
- સ. ૫૪) મુંબઈ ઇલાકામાં મુખ્ય અમલદારો ક્યા છે ? તમારા પ્રાંતના મુખ્ય અમલદારોનાં નામ તથા તેમનાં કામ લખો.

૬૨] ચોથા ધારણાનો "મુખ્યગણિત શિક્ષક" ચાર આના.

- સ. ૫૫) મુખ્ય ધલાકાના કયા શહેરમાં વસ્તી સૌથી વધારે છે ? અને એ ઉપરથી તમે શું અનુમાન કરો છો.
- સ. ૫૬) કાંઠાના લોકોનો મુખ્ય ધંધો કયો છે ?
- સ. ૫૭) કયો વિભાગ દરીઆ પાસે નથી ?
- સ. ૫૮) નીચેની જગાઓ શા માટે પ્રખ્યાત છે તે કહો. પુના, વડોદરા, રાધનપુર, વડતાલ, હુમલી, ધુળીઆ, કરાંચી, દ્વારકા, બેલગામ, પંઢરપુર, આણંદ, કલ્યાણ, ધારવાડ, ગોકર્ણ.
- સ. ૫૯) નદી અને અખાત નકશામાં ક્યાંથી બતાવવાનું શરૂ કરશો ?
- સ. ૬૦) મહાબળેશ્વર જવું હોય તો કયે સ્ટેશને ઉતરવું ? માથેરાન જવું હોય તો કયા સ્ટેશને ઉતરવું ?
- સ. ૬૧) મુખ્ય સરકાર કોને કહે છે ? તમારા જિલ્લાના કલેક્ટરનું નામ શું ?
- સ. ૬૨) ઉત્તર વિભાગ ને ગુજરાત પ્રાંતનો તફાવત લખો.
- સ. ૬૩) સિંધના કયા કયા ભાગની હવા રોગિષ્ઠ છે ?
- સ. ૬૪) ઉત્તર વિભાગના કયા ભાગની હવા રોગિષ્ઠ છે ?
- સ. ૬૫) કોલાખા જિલ્લાથી થાણા જિલ્લો કઈ કઈ બાજતમાં જુદો પડે છે ?
- સ. ૬૬) સિંધમાં વરસાદ ઓછો પડે છે છતાં પાક સારો થવાનાં કારણ લખો.
- સ. ૬૭) કંથકોટ, પાટણ, અમદાવાદ, ચાંપાનેર, ધોળકા, પાવાગઢ, જુનાગઢ, વીરમગામ, ધંધુકા, ખર્ડા સોમનાથ, પાટણ દ્વારકા સિદ્ધપુર, મલાવ, એ ઇતિહાસમાં શા માટે પ્રખ્યાત છે ?

હિંદુસ્તાનની જૂનાળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર અગ્રસ. [૬૩]

સ. ૬૮) ઝ. દરીઆ કિનારે આવેલા જિલ્લાઓ ગણાવો જ. દરીઆ કિનારે શાનો પાક વધારે થાય છે ?

સ. ૬૯) મુંબઈ ઇલાકામાં આવેલા સ્વતંત્ર રાજ્ય લખો.

સ. ૭૦) સાપની વસ્તી કયા કયા જિલ્લામાં વધારે છે ?

સ. ૭૧) ઉત્તર વિભાગનો અને સિંધ વિભાગનો મુકાબલો કરો.

સ. ૭૨) કયા કયા જિલ્લાના કલેક્ટરો પોલિટિકલ એજન્ટ નથી ?

સ. ૭૩) મુંબઈ ઇલાકામાં આવેલાં દેશી રાજ્યો વિભાગવાર લખો.

સ. ૭૪) કઈ કઈ એજન્સિઓમાં ખાસ પોલિટિકલ એજન્ટો છે ?

સ. ૭૫) મુંબઈ ઇલાકાની ઉત્તરમાં કયું શહેર છે ને તેને વિષે જાણવા લાયક શું છે ?

સ. ૭૬) ઇલાકામાંની ચમત્કારી જગાઓ લખો.

સ. ૭૭) નર્મદા કિનારે ગાયકવાડી રાજ્યમાં કયું જગાનું ડેકાણું છે ?

સ. ૭૮ ગાયકવાડી રાજ્યનાં જગાનાં ડેકાણાં લખો.

સ. ૭૯) મેંગેનીઝ, સોનું, આરસ, અકીક, પથરા, મીઠું, ફટકડી, મુંબઈ ઇલાકામાં કયાં કયાં નીકળે છે ?

સ. ૮૦) ઉત્તર વિભાગમાં ઘાડી વસ્તીવાળો કયો જિલ્લો છે ?

સ. ૮૧) મુંબઈથી સુરત, અમદાવાદ, કરાંચી, ભુસાવળ, રાજકોટ, જોકાખાખાદ, પુના, સોલાપુર, ધારવાડ, અહમદનગર કઈ દિશામાં છે ને કેટલા માઈલ દૂર છે તે આશરે કહો અને સ્કેલથી ભરીને ખાતરી કરી આપો.

સ. ૮૨) મુંબઈ ઇલાકાની છેક ઉત્તરમાં તથા દક્ષિણમાં કયા જિલ્લા છે ?

૬૪] સુરત જિલ્લાનો “બૂગાળ શિક્ષક” ત્રણ આના.

સ. (૩) નીચેની જગાઓ શું છે? ક્યાં છે? શાને માટે પ્રખ્યાત છે તે કહો અને નકશામાં બતાવો. અમદાવાદ, અહમદનગર, અથણી, અલીબાગ, અમલનેર, અંકોલ, અંકલેશ્વર, અગિન્ટા, આણુ, આરા-સુર, ધગતપુરી ઉદવાડા, ઉમરકોટ, એડન, કચ્છ, કલ્યાણુ, કલાદગી, કરાંચી, કપડવંજ, કાઠઆવાડ, કારવાર, કુમટે, કોકણુ, કોલાબા, કોલ્હાપુર, કૃષ્ણા, ખડકી, ખેડા, ખેરપુર, ગીરનાર, ગીર, ગેરસપ્પા, ગોકાક, ગોકર્ણુ, ગોદાવરી ગોવા, ગોંડળ, ઘટપ્રભા, ધારાપુરી, ચાંદોદ, છોટા-ઉદેપુર, જવાર, જમખંડી, જળગામ, જગતપોઈટ, જમનગર, જાફરા-બાદ, જુનાગઢ, જેકોબાબાદ, ઝાલોદ, ઠંઠા, ડીસા, ઢાઢર, તાપી, તાલી-કોટ, તુંગભદ્રા, થરપારકર, થળધાટ, થાણા, દમણુ, દાહોદ, દાપોશી, દીવ, દેવલાલી, દ્વારકા, ધરમપુર, ધુળીઆ, ધોળેરા ધોરકા, ધોંડ, નવસારી, નડિઆદ, નવાનગર, નર્મદા, નવી પંદર, નંદરબાર, નાંદોદ, પશ્ચિમ ધાટ, પાટણુ, પાલણુપુર, પાવાગઢ, પાલિતાણુ, પેરિમ, પોરખંદર, પંદરપુર, પ્રભાસપાટણુ, બનાસ, બહુધાન, બાલાચડી, બાસી, બેલગામ, બૈરધાટ, બોરીવલી, ભરૂચ, ભાદર, ભાવનગર, બીમા, ભુસાવળ, ભુજ, મહાબળેશ્વર, મનમાડ, મહી, માલવેણુ, માથેરાન, મહેમદાવાદ. માંડવી, મુંબઈ, મોરબી, રત્નાગિરિ, રાજકોટ; રાધનપુર, રાજપુર, લોણાવલા, લોંઢા, લુણાવાડા, વસઈ, વલસાડ, વડતાલ, વડોદરા, વેરાવળ, વિઘ્નપુર, વીરમગામ, વેંગુર્લા, વાંદરા, શાહપંદર, શિકારપુર શિરાવતી, શુક્રતીર્થ, શેત્રુંજે, સોલાપુર, સતારા, સરસ્વતી, સંગમેશ્વર, સકર સહ્યાદ્રિ, સાવનુર, સાતપુડા, સાયરમતી, સાષ્ટી, સિત્તર, સિદ્ધપુર, સુરત, સિંધ, સિંધુ, સોમનાથપાટણુ, સોકોદ્રા, હાલા, હુબલી, હૈદરાબાદ, હોનાવર.

❧ સમાપ્ત. ❧

ચોથી ધોરણ માટે

સ્વ. હમનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત.

અद्याપિ બહાર ન પડેલાં તેવાં પુસ્તકો.

ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તારૂપી
રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા છ આના.

“મુખગણિત શિક્ષક” ભાગ ૫ ચાર આન

“ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભાગ ૪. ચાર આના.

ચોથી ચોપડીના અર્થ

જેમાં અર્થ, કવિતાની સમજૂતિ, તમામ પાઠના સવાલ;
સાર; મુખ્ય ઇલાકાની જૂથ; અઘરા શબ્દો; જોડાક્ષર;
ફિલ. કિંમત સાડા સાત આના.

હિંદુસ્તાનની સામાન્ય ભૂગોળની
પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના.

સોલ એજન્ટ:-ઈશ્વરલાલ મગનલાલ શાહ.

શાહપોર-સુરત.

